

Хмельницький національний університет
 Факультет економіки і управління
 Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Дивідендна політика банку: суть, різновиди та особливості формування за
 матеріалами АТ «ПУМБ»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
 фондовий ринок»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та
 фондовий ринок»

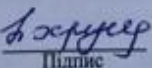
Шифр КвРФБС.024277.01.06.00

Виконав здобувач II курсу, група ФБСм-24-1 Андрій МАЗОРУК
 Підпис

Керівник д-р. екон. наук, професор Раїса КВАСНИЦЬКА
 Підпис

Нормоконтролер Ганна СІДОРЧУК
 Підпис

До захисту допускаю:
 Завідувач кафедри фінансів,
 банківської справи, страхування та
 фондового ринку

 Ніла ХРУЩ
 Підпис

« ___ » _____ 2025 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Код і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Найменування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Н. Хрущ*

01 09 2025

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Мазорука Андрія Євгеновича

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача

1 Тема роботи Дивідендна політика банку: суть, різновиди та особливості формування за матеріалами АТ «ПУМБ»

Керівник роботи Квасницька Раїса Степанівна, д. р. екон. наук, професор

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 25.08.2025 р. № 65 (додаток № 17)

2 Термін подання здобувачем роботи на кафедру до 07.12.2025

3 Вихідні дані до роботи законодавчо-нормативні акти Верховної Ради України, Національного банку України, міністерств, спеціальна методична та наукова література, періодичні видання за темою кваліфікаційного дослідження, фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2022-2024 рр.

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні засади політики дивідендних виплат в банківських установах.

2 Аналітико-методичні основи формування дивідендної політики.

3 Дослідження процесу розробки дивідендної політики АТ «ПУМБ» та формування моделі її аналітичної підтримки.

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень);

Функції дивідендної політики

Принципи формування дивідендної політики банківських установ

Теорії формування дивідендної політики

Формуючий зв'язок типів дивідендної політики та підходів її формування

Динаміка капіталу та зобов'язань банків України за 2020-2024 роки

Динаміка вартості та складових активів, капіталу, зобов'язань та фінансових результатів АТ

«ПУМБ» за 2022-2024 роки

Етапність формування дивідендної політики банківськими установами

Обмеження щодо виплати дивідендів акціонерними товариствами за простими акціями

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 1 вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

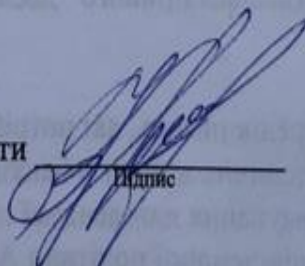
Назва розділу кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.09.2025	виконано
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 20.10.2025	виконано
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 30.11.2025	виконано
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 7.12.2025	виконано
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	з 8.12.2025	виконано
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 19.12.2025	виконано

Здобувач

Підпис

Андрій МАЗОРУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Раїса КВАСНИЦЬКА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
Мазорука Андрія Євгеновича

на тему: Дивідендна політика банку: суть, різновиди та особливості формування за матеріалами АТ «ПУМБ»

Розвиток акціонерної власності та ринків капіталу в Україні в умовах процесу глобальної інтеграції вимагає вдосконалення теоретичних засад регулювання та оптимізації корпоративних відносин. При цьому, виокремлюється функціонування таких економічних суб'єктів, уособлювачів корпоративних відносин, як акціонерні товариства. Однією з найважливіших характеристик, що відрізняє акціонерне товариство від інших форм організації бізнесу, є реалізація дивідендної політики, яка полягає у пошуку компромісу між інтересами акціонерів та фінансово-економічними потребами суб'єкта підприємництва, в тому числі й банківських установ. Саме дивідендна політика є важливим показником прозорості та ефективності функціонування акціонерних товариств, що відображає розподіл одержаного ними прибутку. Благополуччя акціонерів банку поліпшується за рахунок збільшення дивідендних виплат, а розвиток банку досягається за рахунок реалізації ефективної інноваційно-інвестиційної політики. На практиці використання чистого прибутку, який є об'єктом розподілу при реалізації дивідендної політики, здійснюється у двох основних напрямках: поповнення споживчих фондів (дивідендні виплати) та реінвестиційні фонди (розвиток банківського бізнесу). Тому формування ефективної дивідендної політики залишається актуальним питанням у діяльності банків як акціонерних товариств.

Мета кваліфікаційної роботи. Дослідження теоретичних та методичних аспектів формування дивідендної політики банківськими установами та визначення практичних засад підвищення ефективності управління процесом розробки політики виплати дивідендів за сучасних умов функціонування банківських установ.

Завдання дослідження. Визначення суті, функцій, критеріїв і принципів дивідендної політики; дослідження теорій, типів дивідендної політики та факторів впливу на її формування; аналіз фінансових можливостей реалізації дивідендної політики банків України у 2022-2024 роках; аналітична оцінка діяльності АТ «ПУМБ» та характеристика фінансово-майнового її забезпечення у 2022-2024 роках; дослідження процесу розробки дивідендної політики АТ «ПУМБ» та формування моделі її аналітичної підтримки.

Об'єкт дослідження. Процес формування дивідендної політики АТ «ПУМБ».

Предмет дослідження. Теоретичні та методичні засади формування дивідендної політики банками України..

Методи дослідження. Діалектичний метод, що дозволяє розглянути витoki та сучасні умови дивідендної політики акціонерних товариств; систематичний метод – для доведення сутності дивідендної політики; порівняльний метод – для виявлення особливостей розвитку дивідендної політики банківських установ в Україні; метод

групування – для вивчення емпіричних даних та оцінки ефективності дивідендної політики акціонерних товариств; метод аналізу та синтезу – для визначення перспективних напрямків дивідендної політики вітчизняних банків; статистичний метод – у процесі оцінки дивідендної політики акціонерних товариств.

Наукова новизна результатів кваліфікаційного дослідження розкривається у подальшому розвитку:

- інструментарію процесу формування дивідендної політики банками, що уможлиблює доведення його раціональності та оцінки спроможності банку до відновлення, який, на відміну від існуючих включає: коефіцієнтний аналіз здатності до виплат, у межах якого розраховуються такі фундаментальні показники; моделювання темпів росту; оцінку внутрішньої генерації капіталу та модель оцінки впливу на вартість банку;

- процедури оподаткування дивідендів через модель аналітичної підтримки дивідендної політики в банках – акціонерних товариствах, що дозволить систематизувати та оптимізувати процес розрахункового аналізу, оподаткування та виплати дивідендів у банківських установах. Ця модель, на відміну від існуючих, поєднує системи контролю та аналізу для зменшення ризику неправильного визначення бази для розрахунку дивідендів, податкових відрахувань та заборгованості по виплатах, а також для забезпечення відповідності дивідендної політики банку вимогам законодавства та його стратегічним цілям.

Апробація результатів дослідження. Участь у конференціях:

VI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2025 р., м. Хмельницький);

XII Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» - SMTESM-2025 (12 грудня 2025 р., м. Хмельницький).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи 72 сторінки, в тому числі 10 таблиць, 10 рисунків. Робота містить 6 додатків. Список використаних джерел містить 40 найменувань.

Ключові слова: дивіденди, теорії дивідендної політики, стратегії і методи дивідендної політики, процес формування дивідендної політики банку.

ABSTRACT

Andriy Mazoruk

Bank dividend policy: essence, types and features of formation based on materials from JSC FUIB

The development of joint-stock ownership and capital markets in Ukraine in the context of global integration requires improvement of the theoretical foundations for regulating and optimizing corporate relations. At the same time, the functioning of such economic entities as joint-stock companies, which embody corporate relations, stands out. One of the most important characteristics that distinguishes a joint-stock company from other forms of business organization is the implementation of a dividend policy, which consists in finding a compromise between the interests of shareholders and the financial and economic needs of the business entity, including banking institutions. Dividend policy is an important indicator of the transparency and efficiency of joint-stock companies, reflecting the distribution of their profits. The welfare of the bank's shareholders improves through increased dividend payments, and the bank's development is achieved through the implementation of an effective innovation and investment policy. In practice, the use of net profit, which is subject to distribution under the dividend policy, is carried out in two main directions: replenishment of consumer funds (dividend payments) and reinvestment funds (development of banking business). Therefore, the formation of an effective dividend policy remains a relevant issue in the activities of banks as joint-stock companies.

Purpose of the qualification work. Research into the theoretical and methodological aspects of the formation of dividend policy by banking institutions and the determination of practical principles for improving the effectiveness of managing the process of developing dividend payment policy under the current conditions of banking institutions.

Achieving this goal requires solving the following tasks:

- defining the essence, functions, criteria, and principles of dividend policy;
- researching theories, types of dividend policy, and factors influencing its formation;
- analyzing the financial capabilities of implementing the dividend policy of Ukrainian banks in 2022-2024;
- analytical assessment of the activities of JSC "FUIB" and characteristics of its financial and property support in 2022-2024;
- research on the process of developing the dividend policy of JSC "FUIB" and forming a model for its analytical support.

Object of research. The process of forming the dividend policy of JSC "FUIB".

Subject of research. Theoretical and methodological foundations of forming dividend policy by banks in Ukraine.

Keywords: dividends, dividend policy theories, dividend policy strategies and methods, the process of forming a bank's dividend policy.

Зміст

	С.
Вступ	6
1 Теоретичні засади політики дивідендних виплат в банківських установах	9
1.1 Суть, функції, критерії та принципи дивідендної політики	9
1.2 Теорії, типи дивідендної політики та фактори впливу на її формування	20
2 Аналітико-методичні основи формування дивідендної політики	31
2.1 Аналіз фінансових можливостей реалізації дивідендної політики банків України у 2022-2024 роках	31
2.2 Характеристика діяльності АТ «ПУМБ» та аналіз фінансово-майнового її забезпечення у 2022-2024 роках	39
3 Дослідження процесу розробки дивідендної політики АТ «ПУМБ» та формування моделі її аналітичної підтримки	52
Висновки	64
Список використаних джерел	69
Додатки	73

Вступ

Розвиток акціонерної власності та ринків капіталу в Україні в умовах процесу глобальної інтеграції вимагає вдосконалення теоретичних засад регулювання та оптимізації корпоративних відносин. При цьому, виокремлюється функціонування таких економічних суб'єктів, уособлювачів корпоративних відносин, як акціонерні товариства. Однією з найважливіших характеристик, що відрізняє акціонерне товариство від інших форм організації бізнесу, є реалізація дивідендної політики, яка полягає у пошуку компромісу між інтересами акціонерів та фінансово-економічними потребами суб'єкта підприємництва, в тому числі й банківських установ. Саме дивідендна політика є важливим показником прозорості та ефективності функціонування акціонерних товариств, що відображає розподіл одержаного ними прибутку.

Благополуччя акціонерів банку поліпшується за рахунок збільшення дивідендних виплат, а розвиток банку досягається за рахунок реалізації ефективної інноваційно-інвестиційної політики. На практиці використання чистого прибутку, який є об'єктом розподілу при реалізації дивідендної політики, здійснюється у двох основних напрямках: поповнення споживчих фондів (дивідендні виплати) та реінвестиційні фонди (розвиток банківського бізнесу). Тому формування ефективної дивідендної політики залишається актуальним питанням у діяльності банків як акціонерних товариств.

Питання сутності, теорій, підходів та методів формування дивідендної політики, досліджувались багатьма ученими, такими як: Григораш Т.Ф., Квасницька Р.С., Меренкова Л.О., Ситник Г. В., Тараруєв Ю.О., Чубка О.М. та інші. Аспекти особливостей дивідендної політики банківських установ розкривається в працях Добровольської О. В., Житаря М.О., Коваленко В.В., Криклія О. А., Кужія Л. М. та інших. Хоча суть і підхід до формування дивідендної політики компанії були досить ретельно вивчені, конкретні

аспекти розробки та реалізації дивідендної політики для банківських установ в сучасних умовах все ще потребують подальшого дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та методичних аспектів формування дивідендної політики банківськими установами та визначення практичних засад підвищення ефективності управління процесом розробки політики виплати дивідендів за сучасних умов функціонування банківських установ.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначення суті, функцій, критеріїв і принципів дивідендної політики;
- дослідження теорій, типів дивідендної політики та факторів впливу на її формування;
- аналіз фінансових можливостей реалізації дивідендної політики банків України у 2022-2024 роках;
- аналітична оцінка діяльності АТ «ПУМБ» та характеристика фінансово-майнового її забезпечення у 2022-2024 роках;
- дослідження процесу розробки дивідендної політики АТ «ПУМБ» та формування моделі її аналітичної підтримки.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні та методичні засади формування дивідендної політики банками України.

Об'єктом дипломної роботи є процес формування дивідендної політики АТ «ПУМБ».

Для досягнення цілей і виконання завдань, поставлених у цій науковій роботі, були використані такі методи дослідження: діалектичний метод, що дозволяє розглянути витoki та сучасні умови дивідендної політики акціонерних товариств; систематичний метод – для доведення сутності дивідендної політики; порівняльний метод – для виявлення особливостей розвитку дивідендної політики банківських установ в Україні; метод групування – для вивчення емпіричних даних та оцінки ефективності дивідендної політики акціонерних товариств; метод аналізу та синтезу – для визначення перспективних напрямків дивідендної політики вітчизняних банків; статистичний метод – у процесі оцінки дивідендної політики акціонерних

товариств.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі, нормативні акти України, НБК, що регламентують підходи до формування та реалізації дивідендної політики банківських установ, фінансова звітність АТ «ПУМБ», спеціалізована наукова література.

Основні положення кваліфікаційної роботи, що визначають наукову новизну дослідження, полягають у подальшому розвитку:

- інструментарію процесу формування дивідендної політики банками, що уможлиблює доведення його раціональності та оцінки спроможності банку до відновлення, який, на відміну від існуючих включає: коефіцієнтний аналіз здатності до виплат, у межах якого розраховуються такі фундаментальні показники; моделювання темпів росту; оцінку внутрішньої генерації капіталу та модель оцінки впливу на вартість банку;

- процедури оподаткування дивідендів через модель аналітичної підтримки дивідендної політики в банках – акціонерних товариствах, що дозволить систематизувати та оптимізувати процес розрахункового аналізу, оподаткування та виплати дивідендів у банківських установах. Ця модель, на відміну від існуючих, поєднує системи контролю та аналізу для зменшення ризику неправильного визначення бази для розрахунку дивідендів, податкових відрахувань та заборгованості по виплатах, а також для забезпечення відповідності дивідендної політики банку вимогам законодавства та його стратегічним цілям.

Апробація результатів дослідження через участь у:

- VI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2025 р., м. Хмельницький);

- XII Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» - SMTESM-2025 (12 грудня 2025 р., м. Хмельницький).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ДИВІДЕНДНИХ ВИПЛАТ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

1.1 Суть, функції, критерії та принципи дивідендної політики

Дивідендна політика є дуже важливою для суб'єктів економіки. Рішення про виплату дивідендів можна вважати фінансовим рішенням, оскільки ці виплати зменшують обсяг коштів, які компанії можуть використовувати для інвестицій. Основною метою компанії є максимізація її вартості, тому дуже важливо точно оцінити вплив виплати дивідендів на її фінансовий стан. Тому формування ефективної дивідендної політики для компанії є одним з найактуальніших і найскладніших завдань фінансового менеджменту. Обрана дивідендна політика може впливати і визначати ряд цілей і завдань суб'єкта підприємницької діяльності, серед яких:

- реалізація фінансових стратегій в контексті підвищення ринкової вартості компанії,
- формування власних фінансових ресурсів,
- реалізація інвестиційної діяльності.

Політика виплати дивідендів має вирішальне значення для всіх аспектів корпоративного фінансового управління, оскільки вона впливає на залучення коштів з різних джерел фінансування. Ця політика повинна збалансувати дві суперечливі мотивації: бажання акціонерів отримувати високі дивіденди з метою підтримки високих цін на акції та залучення інвесторів, а також необхідність реінвестувати частину прибутку для забезпечення майбутнього зростання компанії [6, с.30].

У сучасних умовах роль дивідендної політики є також очевидною і з того факту, що:

- вона є одним з основних чинників, що впливають на розподіл прибутку та коефіцієнт платоспроможності компанії;
- вона є інструментом, що впливає на ринкову вартість компанії;
- вона є показником, що визначає привабливість інвестицій компанії;
- вона є фактором, що впливає на трудову активність працівників та рівень соціального захисту.

Таким чином, дивідендна політика є важливою складовою загальної стратегії публічної компанії і впливає на рівень її самофінансування, структуру капіталу, імідж, інвестиційну привабливість та вартість бізнесу. Існує багато різних тлумачень поняття «дивідендна політика» (таблиця А.1 Додаток А). Узагальнено дивідендну політику варто розглядати, як політику, що пов'язана із розподілом чистого прибутку акціонерного чи господарського товариства між його учасниками або співвласниками та на інші цілі.

Основним завданням розробки дивідендної політики є встановлення необхідної пропорційності між поточним споживанням прибутку власниками та майбутнім зростанням, що максимізує ринкову вартість компанії та забезпечує її стратегічний розвиток [13, с.183]. При цьому, вартим уваги є розмежування основних цілей дивідендної політики залежно від зацікавлених сторін. Так, для корпоративних правовласників завдяки їхньому внеску компанія може функціонувати та розвиватися, що означає збільшення загального доходу, оскільки дивіденди є доходом акціонерів за поточний період, тоді як акціонери можуть отримувати дохід від продажу акцій. Таким чином, весь дохід акціонерів складається з поточного доходу та потенційного майбутнього доходу, який залежить від ринкової ціни акцій. Для компанії – забезпечення фінансової стабільності, економічного зростання, інвестиційної привабливості та максимізації її ринкової вартості.

Основними функціями дивідендної політики є (рисунок 1.1):

- сигнальна (інформаційна) функція, що полягає в наданні інформації інвесторам та акціонерам про розвиток компанії;

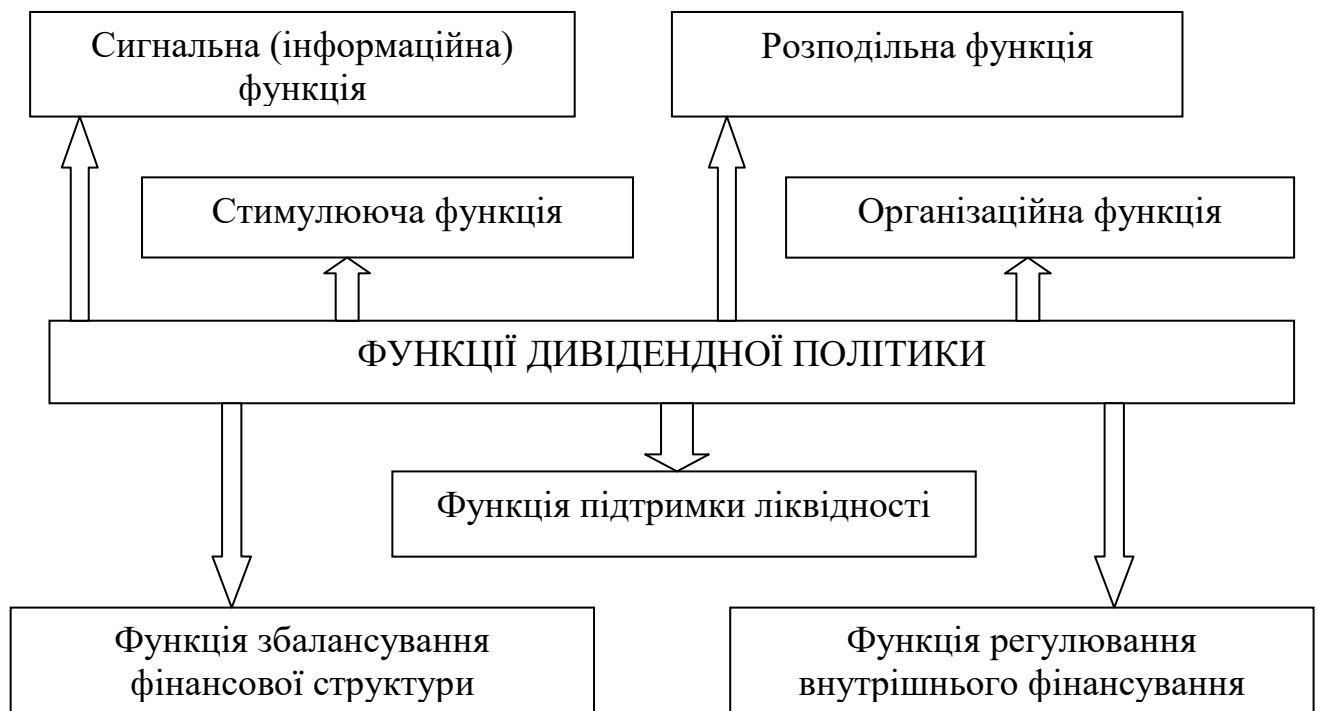

Рисунок 1.1 – Функції дивідендної політики

- розподільна функція, що полягає у визначенні частини прибутку компанії, що виплачується акціонерам у вигляді дивідендів, та частини, що реінвестується для розвитку бізнесу;

- стимулююча функція, яка передбачає те, що правильно обрана дивідендна політика може заохотити інвесторів купувати акції компанії, тим самим збільшуючи її ринкову капіталізацію;

- організаційна функція, яка передбачає те, що планування дивідендної політики має здійснюватися з урахуванням стратегії розвитку компанії, мінімізуючи вплив інтересів окремих груп зацікавлених сторін;

- функція підтримки ліквідності, яка передбачає, що компанія повинна забезпечувати свою ліквідність для гарантування операційної діяльності, а дивідендна політика має бути такою, щоб не відбувалося масштабного витоку коштів за межі компанії;

- функція збалансування фінансової структури, яка передбачає, що з урахуванням співвідношення між власним і позиковим капіталом дивідендна політика впливає на фінансову стабільність компанії;

- функція регулювання внутрішнього фінансування, яка передбачає, що рішення про виплату дивідендів впливає на внутрішні резерви компанії, її здатність фінансувати нові проекти або розширювати свій бізнес.

При формуванні дивідендної політики суб'єкти господарювання повинні враховувати такі критерії:

- потреба суб'єкта господарювання у фінансових ресурсах. Якщо ставка дивідендів не змінюється, то завдання полягає у визначенні можливого грошового потоку та його умов. Таким чином, необхідно визначити, чи залишаться кошти після задоволення всіх потреб суб'єкта господарювання, включаючи прибуткові інвестиційні проекти. У таких ситуаціях господарський суб'єкт повинен прогнозувати своє довгострокове розвиток, щоб скоригувати несподівані відхилення. Його здатність підтримувати стабільну ставку дивідендів повинна бути проаналізована у зв'язку з можливим розподілом майбутніх грошових потоків;

- ліквідність. Цей критерій описує здатність активів бути конвертованими в готівку з мінімальним зниженням ціни. В якості показників ліквідності використовуються коефіцієнт покриття (відношення оборотного капіталу до короткострокової заборгованості) та коефіцієнт ліквідності (відношення оборотного капіталу за вирахуванням запасів до короткострокової заборгованості). Ліквідність суб'єкта господарювання є ключовим критерієм при прийнятті рішень щодо виплати дивідендів. Оскільки дивіденди є відтоком грошових коштів, чим більший залишок грошових коштів і загальна ліквідність суб'єкта господарювання, тим більша його здатність виплачувати дивіденди;

- здатність використовувати отримані кошти. Ліквідність – не єдиний спосіб забезпечити гнучкість і захистити бізнес від невизначеності. Якщо бізнес має можливість швидко отримати кредити або вийти на ринок капіталу з облігаціями, він може стати досить гнучким. Чим більша компанія і чим вища її репутація, тим легше їй вийти на ринок капіталу. Чим більша можливість залучити кредитні кошти, тим гнучкішою є діяльність компанії і тим більша її здатність виплачувати дивіденди. Якщо є доступ до кредитних коштів,

керівництво не повинно турбуватися про вплив процесу виплати дивідендів на ліквідність суб'єкта господарювання;

- потенційна втрата контролю. Якщо підприємство виплачує великі дивіденди, через деякий час воно може зіткнутися з необхідністю залучення додаткового капіталу. Це створює загрозу втрати контролю з боку мажоритарних акціонерів, якщо вони не можуть або не хочуть брати участь у новій емісії акцій. Однак, якщо підприємство знаходиться під пильним наглядом конкурентів або окремих осіб, низькі дивіденди можуть бути для них вигідними. У цьому випадку конкуренти можуть використати це, щоб переконати акціонерів, що суб'єкт господарювання не гарантує їхні інтереси і що вони, конкуренти, можуть впоратися з цим завданням краще. Тому суб'єкти господарювання, які ризикують втратити контрольний пакет акцій, можуть збільшити дивідендну прибутковість, щоб задовольнити своїх акціонерів;

- обмеження, накладені кредиторами. Щоб зберегти здатність підприємств погашати свої борги, кредитори можуть включати обмеження на виплату дивідендів у кредитні договори. Іноді ці обмеження вигідні для керівництва компанії, оскільки в цьому випадку їм не потрібно надавати акціонерам пояснення щодо накопичення прибутку, що шкодить поточним доходам акціонерів;

- стабільність дивідендів. Крім показників дивідендної прибутковості, інвесторів також цікавить стабільність дивідендів, яка характеризується стабільним співвідношенням між коливаннями дивідендів та їхньою лінією тренду. Стабільність дивідендів створює інформаційний ефект. Коли прибутки знижуються, але суб'єкт господарювання не зменшує ставку дивідендів, фондовий ринок буде мати більшу довіру до його акцій. Стабільні дивіденди можуть свідчити про те, що оцінки керівництва щодо майбутнього компанії є набагато вищими, ніж можна припустити на основі даних про зниження прибутку.

Формування дивідендної політики комерційного банку має суттєві особливості та відрізняється від політики звичайних підприємств, оскільки

діяльність банку знаходиться під пильним регуляторним наглядом Національного банку України (НБУ). Критерії формування дивідендної політики банку можна розділити на три великі групи (таблиця 1.1):

1) регуляторні (обов'язкові) критерії, невиконання яких унеможливило виплату дивідендів, так як НБУ встановлює жорсткі вимоги до капіталу та ліквідності, які мають пріоритет над інтересами акціонерів. До цієї групи критеріїв відносяться:

- достатність капіталу банку, що забезпечує стійкість банку до непередбачених збитків та захист інтересів вкладників та передбачає необхідність того, що банк повинен мати рівень капіталу, вищий за встановлені регулятором мінімальні значення, навіть після потенційної виплати дивідендів. При цьому, у періоди надмірного зростання кредитування, НБУ може встановлювати вимоги до формування контрциклічного буфера капіталу (0-2,5% від експозиції під ризиком), що безпосередньо обмежує можливості банку щодо розподілу прибутку на дивіденди;

- ліквідність та платоспроможність банку, що гарантує спроможність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та кредиторами, а отже відповідати усім нормативам ліквідності (норматив покриття ліквідністю – LCR, норматив чистого стабільного фінансування – NSFR [24]);

- обмеження НБУ (рекомендації та заборони), які застосовуються у періоди фінансової чи економічної нестабільності (криза, війна), за яких НБУ може надавати рекомендації (або прями заборони) щодо утримання від виплати дивідендів для збереження фінансової стійкості системи. При цьому, прибуток, з якого виплачуються дивіденди, має бути чистим прибутком звітного року або нерозподіленими прибутками минулих років, а не, наприклад, фінансовою допомогою;

2) фінансово-економічні (внутрішні) критерії, які пов'язані з внутрішнім фінансовим станом та стратегічними планами самого банку. До цієї групи відносяться такі критерії:

Таблиця 1.1 – Критерії формування дивідендної політики банку

Група критеріїв	Критерій	Характеристика
1	2	3
1 регуляторні (обов'язкові) критерії	1.1 достатність капіталу банку	передбачає стійкість банку до непередбачених збитків та захист інтересів вкладників та необхідність того, що банк повинен мати рівень капіталу, вищий за встановлені регулятором мінімальні значення, навіть після потенційної виплати дивідендів
	1.2 ліквідність та платоспроможність банку	гарантує спроможність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та кредиторами, а отже відповідати усім нормативам ліквідності
	1.3 обмеження НБУ (рекомендації та заборони)	НБУ може надавати рекомендації (або прямі заборони) щодо утримання від виплати дивідендів для збереження фінансової стійкості системи у періоди фінансової чи економічної нестабільності (криза, війна)
2 фінансово-економічні (внутрішні) критерії	2.1 рентабельність акціонерного капіталу (ROE)	ставка дивідендів повинна бути встановлена на такому рівні, щоб вона була конкурентоспроможною, але зазвичай не перевищувала рівень ROE
	2.2 інвестиційні можливості та потреба у капіталі	коли банк має високоприбуткові проєкти, він надасть перевагу реінвестуванню прибутку
	2.3 фінансовий стан та ліміти	узгодження дивідендної політики з фінансовою стратегією банку та потребою в підтриманні лімітів ризику
3 ринкові (зовнішні) критерії	3.1 структура власності й очікування акціонерів	врахування того, що акціонери, які потребують стабільного доходу, вимагатимуть стабільної дивідендної політики

Кінець таблиці 1.1

1	2	3
3 ринкові (зовнішні) критерії	3.2 інвестиційна привабливість і вартість акцій банку	забезпечення конкурентоспроможності дивідендних виплат порівняно з конкурентами, щоб підтримувати інвестиційну привабливість акцій та запобігти зниженню їх ринкової ціни
	3.3 податкові та правові обмеження діяльності банку	обов'язкове врахування чинної податкової системи при розрахунку вигоди для власників

- рентабельність акціонерного капіталу (ROE), розрахунок якої, є підставою визначення того, що ставка дивідендів повинна бути встановлена на такому рівні, щоб вона була конкурентоспроможною, але зазвичай не перевищувала рівень ROE;

- інвестиційні можливості та потреба у капіталі, що визначається через наявність і прибутковість внутрішніх інвестиційних проєктів (розвиток нових ІТ-систем, розширення мережі, купівля активів). Тобто, якщо банк має високоприбуткові проєкти, він надасть перевагу реінвестуванню прибутку (політика «нульового» або залишкового дивіденду). Чим вища потреба в капіталі для зростання, тим менший коефіцієнт виплати дивідендів;

- фінансовий стан та ліміти, що передбачає розрахунок рівня поточної платоспроможності, співвідношення власного та залученого капіталу (фінансового левериджу). Таким чином, необхідним є узгодження дивідендної політики з фінансовою стратегією банку та потребою в підтриманні лімітів ризику;

3) ринкові (зовнішні) критерії, які стосуються зовнішнього середовища, акціонерів та іміджу банку. До цієї групи критеріїв відносяться:

- структура власності й очікування акціонерів, що передбачає врахування того, що акціонери, які потребують стабільного доходу, вимагатимуть стабільної дивідендної політики. Тому, банк має забезпечити захист прав та інтересів акціонерів (рівне ставлення незалежно від статусу чи резидентності);

- інвестиційна привабливість і вартість акцій банку, які через розмір дивідендів розглядаються як сигнал ринку про фінансове здоров'я банку. Тому, банк має забезпечити конкурентоспроможність дивідендних виплат порівняно з конкурентами, щоб підтримувати інвестиційну привабливість акцій та запобігти зниженню їх ринкової ціни;

- податкові та правові обмеження діяльності банку через дію податкових ставок на дивіденди та доходи від приросту капіталу (що може впливати на переваги інвесторів). Тому, банк обов'язково має врахувати чинну податкову систему при розрахунку вигоди для власників.

Таким чином, варто відмітити, що дивідендна політика банку формується на перетині трьох критеріальних аспектів: жорстких вимог регулятора (НБУ), внутрішніх потреб у капіталі для зростання та очікувань акціонерів щодо поточного доходу.

Дивідендна політика будь-якого суб'єкта підприємництва, повинна формуватись із врахуванням певних принципів, які можуть мати загальне (універсальне) або спеціальне спрямування. Не є виключенням і принципи формування дивідендної політики комерційних банків (рисунок 1.2). Так, до загальних принципів формування дивідендної політики, принципів, що універсальними та орієнтованими на фінансову стійкість, інвестиційну привабливість та баланс інтересів власників і акціонерних товариств, відносяться [31, с.236-237]:

- принцип збалансованості інтересів, який визначає, що дивідендна політика повинна забезпечувати оптимальний компроміс між потребами акціонерів у поточному доході (дивіденди) та потребами компанії у реінвестуванні прибутку для майбутнього розвитку (капіталізація);

- принцип максимізації ринкової вартості, який визначає, що головною стратегічною метою дивідендної політики є максимізація ринкової ціни акцій або загальної вартості капіталу для непублічних товариств;

- принцип стабільності (прогнозованості), який визначає, що дивідендна політика має бути прогнозованою та послідовною у часі;

Рисунок 1.2 – Загальні та специфічні принципи формування дивідендної політики банківських установ

- принцип фінансової реальності або принцип дотримання фінансової рівноваги, який визначає, що дивіденди повинні виплачуватися виключно з чистого прибутку, а не за рахунок власного або позикового капіталу;

- принцип гнучкості, який визначає, що дивідендна політика повинна мати певний ступінь гнучкості, щоб дозволити менеджменту коригувати розмір виплат відповідно до поточного фінансового стану та змін у зовнішньому середовищі;

- принцип врахування кон'юнктури фінансового ринку, який визначає, що рішення щодо обсягів, рівня дивідендних виплат має враховувати рівень доходності акцій аналогічних товариств на ринку, а також склад і структуру власників товариства, їх фінансові інтереси.

Крім загальних принципів формування дивідендної політики, виокремлюються принципи, які притаманні товариствам, що мають специфічні особливості ведення бізнесу, наприклад банківські установи. Так, для банків до загальних принципів додається низка жорстких вимог, зумовлених їхньою роллю у фінансовій системі та наглядом регулятора, що і є специфічними принципами формування їх дивідендної політики. Такими принципами є:

- принцип регуляторної пріоритетності, який визначає, що рішення про дивіденди підпорядковується вимогам НБУ щодо достатності та якості капіталу;

- принцип капітального самозабезпечення, який визначає, що банк повинен мати політику активного реінвестування прибутку для підтримки та нарощування регулятивного капіталу відповідно до темпів зростання активів, що зважені на ризик;

- принцип відповідності рівню ризику, який визначає, що дивідендні виплати мають бути прямо обернено пропорційні рівню ризику, який бере на себе банк;

- принцип заборони дискреційних виплат, який визначає, що, у разі погіршення фінансового стану (наприклад, потрапляння в зону буфера консервації капіталу), банк повинен автоматично припиняти або значно обмежувати дивідендні виплати.

Таким чином, якщо для звичайного підприємства дивідендна політика є інструментом балансу між розвитком і доходом, то для банку це, насамперед, інструмент підтримання пруденційної стійкості під жорстким наглядом НБУ.

1.2 Теорії, типи дивідендної політики та фактори впливу на її формування

У сучасних економічних умовах акціонерні товариства є основними економічними агентами, які домінують в економіці, забезпечуючи виробництво товарів або надання послуг, виконання робіт, зайнятість, сплату податків та соціально-економічну стабільність у суспільстві. Однак діяльність акціонерних товариств перебуває під пильним контролем учасників фінансового ринку, оскільки, з одного боку, вони виступають позичальниками на грошових і капітальних ринках, а з іншого боку, залучаючи кошти акціонерів, несуть відповідальність за ефективне використання цих коштів. У зв'язку з цим акціонерні товариства повинні формувати дивідендну політику відповідно до інституційних принципів для забезпечення ефективності своєї діяльності та прав акціонерів на отримання дивідендів. Варто відмітити, що у багатьох теоретичних дослідженнях обговорюється формулювання оптимальної політики виплати дивідендів в акціонерних товариствах. В економічній літературі виокремлюються різні теорії формування дивідендної політики, які різняться метою, цільовою спрямованістю та іншими особливостями (таблиця 1.2). Так, до теорій формування політики виплати дивідендів відносяться [3, 8, 13, 14, 15, 17, 19, 37, 40]:

- теорія незалежності (нерелевантності; іррелевантності; нейтральності) дивідендів («ММ теорія»);
- теорія переваги (пріоритетності) дивідендів Гордона-Лінтера («синиця в руках»);
- теорія мінімізації дивідендів («теорія податкових переваг»; теорія податкової диференціації»);
- сигнальна теорія дивідендів («теорія сигналізування», «Теорія інформаційного контексту»);
- теорія життєвого циклу фірми;
- теорія агентських витрат;

Таблиця 1.2 – Теорії формування дивідендної політики

Назва теорії	Автор (автори)	Основні положення
1	2	3
Теорія незалежності (нерелевантності; іррелевантності; нейтральності) дивідендів («ММ теорія»)	М. Міллер Ф. Модільяні	Дивідендна політика не впливає на вартість компанії (ціну акцій) або добробут власників у поточному періоді та в майбутньому. Це пов'язано з тим, що ці показники залежать від обсягу отриманого прибутку, а не від дивідендів. Тому, дивідендна політика відіграє пасивну роль у механізмі управління прибутком.
Теорія переваги (пріоритетності) дивідендів Гордона-Лінтера («синиця в руках»)	М. Гордон Дж. Лінтнер	Інвестори, виходячи з принципу мінімізації ризиків, завжди віддають перевагу отриманню дивідендів зараз, а не в майбутньому, а також можливості збільшення акціонерного капіталу. Крім того, поточні виплати дивідендів зменшують невизначеність інвесторів щодо життєздатності та прибутковості інвестицій у компанію; таким чином, вони задовольняються нижчою нормою прибутковості капіталу, що спричиняє зростання ринкової ціни акцій. І навпаки, якщо дивіденди не виплачуються, невизначеність зростає, прийнятна для акціонерів норма прибутковості також зростає, що спричиняє зниження ринкової ціни акцій.
Теорія мінімізації дивідендів («теорія податкових переваг»; теорія податкової диференціації»)	Р. Літценбергер К. Рамасвами	Ефективність дивідендної політики визначається критеріями мінімізації податкових платежів з поточного та майбутнього доходу власників. Оскільки податки на поточний дохід у вигляді отриманих дивідендів завжди вищі за майбутні доходи (з урахуванням часової вартості грошей, податкових пільг на капіталізований прибуток тощо), дивідендна політика повинна забезпечувати мінімізацію дивідендних виплат, тим самим максимізуючи капіталізацію прибутку для отримання найвищого податкового захисту сукупного доходу власників.
Сигнальна теорія дивідендів («теорія сигналізування», «Теорія інформаційного контексту»)	С. Росс	Дивідендна політика базується на оцінці реальної ринкової вартості акцій в даний час з використанням суми виплачених дивідендів як основного елементу. Таким чином, збільшення розміру дивідендів визначає автоматичне збільшення реальної вартості, а отже, і ринкової вартості акцій, що котируються на біржі, що при реалізації забезпечує додатковий дохід акціонерам. Крім того, високі дивідендні виплати «сигнализують» про те, що компанія перебуває на підйомі і очікує значного зростання прибутку в майбутньому. Ця теорія пов'язана з високою прозорістю фондового ринку, де отримана оперативна інформація впливає на коливання ринкової вартості акцій.

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Теорія послідовності дій	С. Майерс	<p>Розробки теорії виплати дивідендів ґрунтується на логіці фінансування компанії, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – компанія віддає перевагу внутрішньому фінансуванню; – компанія коригує запланований рівень дивідендів відповідно до інвестиційних можливостей. Рівень дивідендів поступово коригується відповідно до змін в інвестиційній діяльності; – результатом незмінної дивідендної політики та несподіваних змін у прибутковості та інвестиційних можливостях є те, що власні кошти можуть бути більшими або меншими за інвестиційні потреби. У першому випадку надлишкові кошти спрямовуються до нерозподіленого прибутку для майбутніх інвестиційних проєктів; в іншому випадку компанія використовує накопичений нерозподілений прибуток; – коли виникає необхідність залучення зовнішнього фінансування, компанія починає з випуску безпечних і недорогих цінних паперів – облігацій.
Теорія життєвого циклу фірми	*	<p>Розглядаються мотиви дивідендної політики компанії протягом її життєвого циклу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - на етапі «розвитку» дивіденди практично не виплачуються, оскільки весь дохід необхідний для фінансування активів; - на етапі «зростання» починаються виплати дивідендів у формі акцій, а згодом — низькі дивідендні виплати, щоб продемонструвати акціонерам прибутковість компанії; - на етапі «розширення» можливості виплати грошових дивідендів збільшуються у міру зростання продажів, тоді як можливості прибуткового реінвестування зменшуються. - на етапі «насичення» норма прибутку на активи підтримується на постійному рівні (на рівні, що відповідає загальному рівню економіки).
Теорія відповідності дивідендної політики складу акціонерів («теорія клієнтури»)	Ф. Блокі М. Шульц	<p>Дивідендна політика має відповідати очікуванням більшості акціонерів і власників. Якщо більшість учасників віддають перевагу поточним доходам, то дивідендна політика повинна базуватися на розподілі більшої частини прибутку на поточне споживання. І навпаки, якщо більшість учасників віддає перевагу збільшенню своїх майбутніх доходів, то дивідендна політика повинна базуватися на капіталізації більшої частини прибутку в процесі розподілу. Деякі учасники, які не погоджуються з такою дивідендною політикою, реінвестують свій капітал в акції інших компаній, тим самим роблячи склад учасників більш однорідним.</p>

Кінець таблиці 1.2

1	2	3
Теорія агентських витрат	М. Дженсен	Враховується конфлікт інтересів між принципалами та агентами, що виникає у зв'язку з вільним грошовим потоком у компанії, на який претендують усі учасники корпоративних відносин. У цій ситуації керівництво компанії має такі альтернативи використання наявних грошових коштів: виплата грошових дивідендів; погашення зобов'язань перед кредиторами; фінансування злиттів або поглинань на ринку корпоративного контролю; поглинання інших суб'єктів господарювання; реалізація інвестиційних проектів, що збільшують прибуток керівництва; та інші цілі, що забезпечують збереження контролю керівництва над наявними грошовими коштами. Отже, для вирішення конфлікту з акціонерами щодо наявних грошових коштів необхідно випустити додаткові боргові цінні папери, що допоможе зменшити грошові кошти і, таким чином, усунути джерело конфлікту. До переваг для акціонерів також належить зменшення витрат на контроль за діяльністю менеджерів, оскільки такий контроль передається кредиторам.
Модель Ла Порта	Ла Порт	Дивідендна політика компанії є компромісом у конфлікті принципал-агент (акціонери-менеджери) і визначається особливостями моделі корпоративного управління в конкретній країні. Таким чином, вищі грошові дивіденди виплачують менеджери компаній, акціонери яких мають найбільший захист і більший вплив на майбутню долю менеджерів (включно з їх звільненням). Менеджери компаній, які не відчують сильного тиску з боку міноритарних акціонерів, виплачують незначні грошові дивіденди або навіть відмовляються виплачувати грошові дивіденди взагалі.

- теорія відповідності дивідендної політики складу акціонерів («теорія клієнтури»);

- модель Ла Порта.

Теорії формування політики виплати дивідендів, що розглядалися, були розроблені закордонними вченими і зосереджувалися переважно на реакції акціонерів та потенційних інвесторів в умовах досконалого ринку капіталу, але не враховували особливості формування дивідендної політики в умовах відсутності інвестиційних ресурсів, що є характерними для національної економіки. Тому, розглядалися різні особливості до теоретичних основ

формування дивідендної політики в товариствах України і вітчизняними дослідниками. Так, розглядаються питання стимулювання працівників за їхню працю шляхом виплати дивідендів. Водночас, держава залишається акціонером багатьох акціонерних товариств, а тому питання врахування інтересів держави у розподілі прибутку акціонерних товариств є широко досліджуваними. В даний час багато товариств потребують інвестицій для технічного оновлення, враховуючи знос основних засобів, їх втрату через воєнні дії. Вихід на світовий ринок, в свою чергу, змушує товариства використовувати новітні технології виробництва та вдосконалювати свою продукцію. Такі інвестиції, залежно від їх життєвого циклу, вимагають залучення власних ресурсів, що не може не вплинути на розподіл прибутку товариств.

На підставі розглянутих теорій політики виплати дивідендів були сформовані певні підходи до формування дивідендної політики, до яких відносяться: консервативний; помірний (поміркований) та агресивний.

Так, консервативний підхід до формування дивідендної політики базується на теорії незалежності (нерелевантності; іррелевантності; нейтральності) дивідендів з акцентом на пріоритетності реінвестування прибутку. Такий підхід забезпечує високий рівень самофінансування компанії та зростання її чистих активів [17].

Поміркований (помірний) підхід до дивідендної політики спрямований на збалансування інтересів власників щодо отримання поточних дивідендних виплат та необхідності реінвестування прибутку для розвитку компанії. Його теоретична основа базується на синтезі всіх теорій дивідендної політики.

Агресивний підхід до формування дивідендної політики полягає у забезпеченні стабільного зростання дивідендів, перш за все, на основі теорії пріоритетності дивідендів. Такий підхід до дивідендної політики сприятиме зростанню ринкової вартості та підвищенню інвестиційної привабливості компанії.

Кожному підходу до формування дивідендної політики притаманні як переваги, так і недоліки (рисунок 1.3).

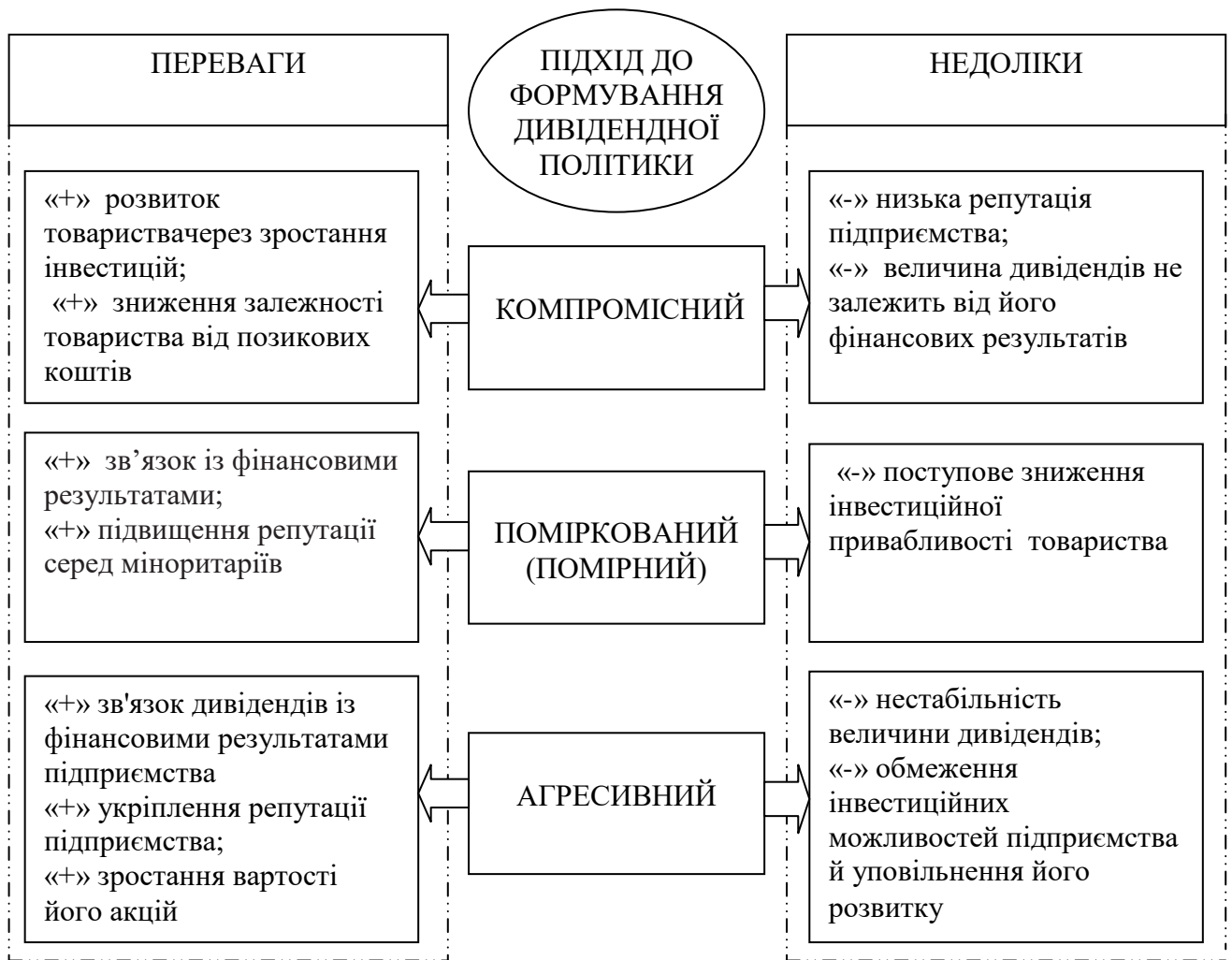

Рисунок 1.3 – Переваги та недоліки підходів формування дивідендної політики

Кожен із розглянутих підходів формування дивідендної політики має свої особливості, що відображаються у певному типі дивідендної політики, до яких відносяться:

- політика «нульових» дивідендів, за якої дивіденди не виплачуються зовсім;
- політика «100 %» дивідендів, за якої вся сума отриманого чистого прибутку спрямовується 100% на виплату дивідендів;
- політика стабільного розміру дивідендів, за якої дивіденди виплачуються у незмінному розмірі протягом тривалого часу;
- політика фіксованого розміру дивідендів із преміальними виплатами (екстра виплатами), за якої передбачаються передбачає регулярні стабільні невисокі дивіденди і додаткові виплати в сприятливі роки;

- політика стабільного співвідношення дивідендних виплат (гнучка дивідендна політика), за якої задається пропорція розподілу чистого прибутку (після здійснення обов'язкових виплат) між акціонерами і акціонерним товариством, тобто фіксується коефіцієнт виплати дивідендів (дивідендний вихід) [13, с.199] ;

- політика нагромаджених дивідендів, за якої оголошені дивіденди не можуть бути виплачені через нестачу коштів, тому їх виплата відкладається на майбутні періоди;

- політика постійного зростання розміру дивідендів (прогресивна дивідендна політика), за якої передбачається стабільне зростання рівня дивідендних виплат із розрахунку на одну акцію, яке відбувається, як правило, у сталому відсотку приросту до їх розміру в попередньому періоді [17];

- політика залишкових дивідендних виплат, за якої дивіденди виплачуються у тій сумі, яка відповідає розміру невикористаного з метою інвестування чистого прибутку;

- політика негрошових виплат дивідендів, за якої виплата дивідендів здійснюється випуском нових акцій чи облігацій [19];

- політика поступового зменшення розміру дивідендних виплат (регресивна дивідендна політика), за якої передбачається систематичне та поступове зменшення виплати дивідендів, що еквівалентно їхньому приросту з негативним темпом [6].

Співвідношення типів дивідендної політики із певним підходом її формування наведено на рисунку 1.4.

При виборі дивідендної політики компанії повинні проаналізувати всі переваги та недоліки обраного типу. Компанії також повинні враховувати економічні інтереси власників (акціонерів, інвесторів) – отримання доходу в поточному періоді, а також значне збільшення в майбутньому.

Слід також зазначити, що ефективність дивідендної політики є різною для кожного учасника корпоративних відносин. Для власників корпоративних прав найвигіднішою є політика, спрямована на максимізацію добробуту акціонерів,

тоді як для менеджерів найвигіднішою є політика, спрямована на максимізацію корпоративного багатства. Співробітники, підрядники, кредитори та держава також мають свої інтереси у формуванні дивідендної політики. Враховуючи, що кожен суб'єкт корпоративних відносин у контексті дивідендної політики прагне до реалізації своїх інтересів і потреб, ми вважаємо за необхідне підкреслити, що формування ефективної дивідендної політики має здійснюватися шляхом взаємодії між радою директорів, акціонерами, кредиторами та зовнішніми інвесторами.

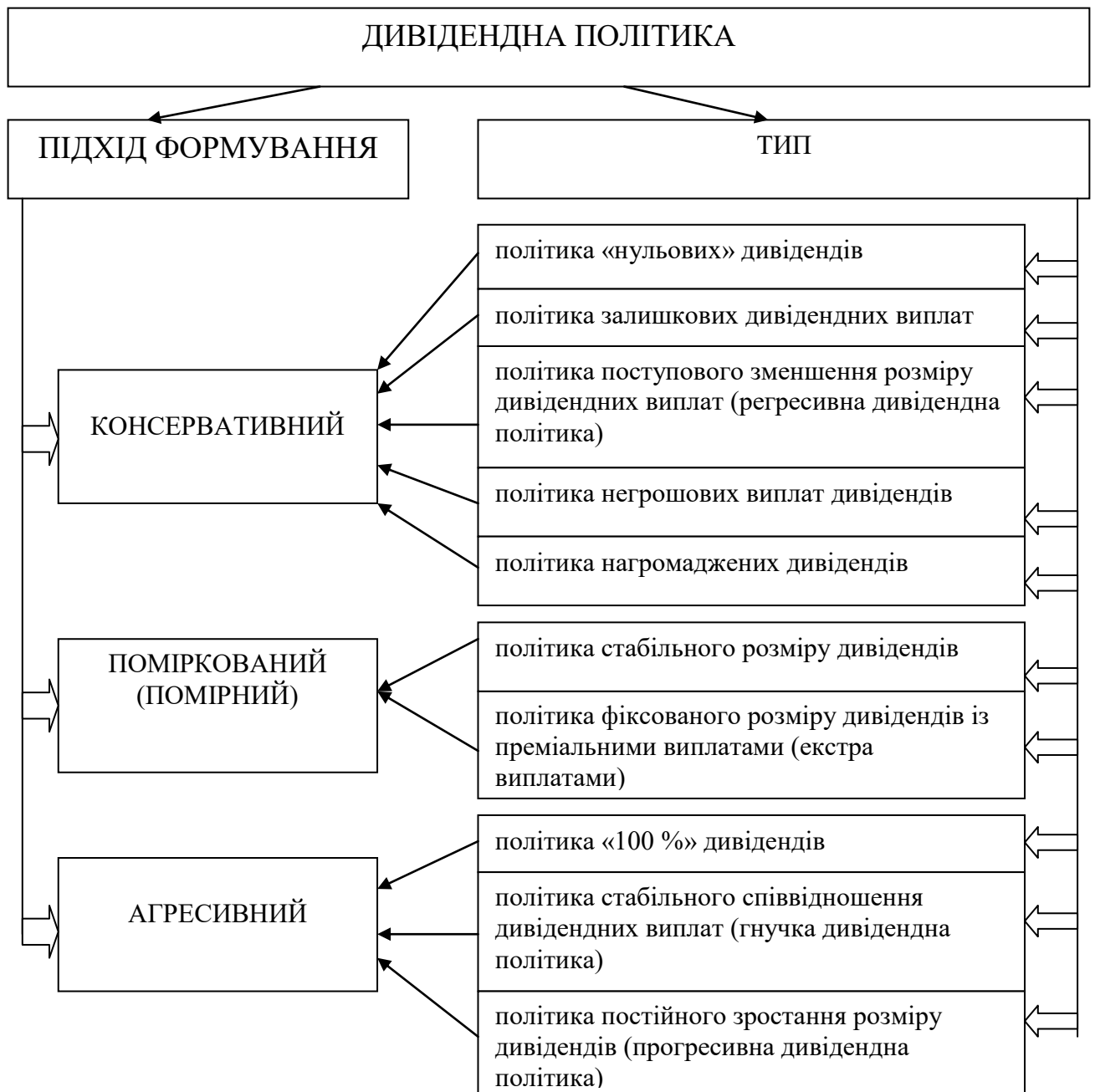

Рисунок 1.4 – Формуючий зв'язок типів дивідендної політики та підходів її формування

На формування дивідендної політики суб'єктів підприємництва, в т.ч банків, впливає ряд специфічних факторів, які необхідно вивчити та оцінити. Всі ці фактори можна розділити на дві основні групи: зовнішні фактори, які утворюються умовами, що є зовнішніми щодо діяльності компанії, та внутрішні фактори, які зумовлені особливостями діяльності товариства з обмеженою відповідальністю. Так, до зовнішніх факторів впливу на формування дивідендної політики банків можна віднести [13; 15; 32; 35]:

- регуляторні обмеження та обмеження податкової системи – законодавчо-нормативні норми встановлюють пріоритети використання чистого прибутку (податки та інші відрахування), визначають нормативні параметри такого використання (ставки податків і зборів, системи податкових пільг) та інші положення;

- загальна економічна ситуація в країні – в умовах відновлення та зростання середня ринкова норма прибутковості інвестованого капіталу збільшується. Це призводить до збільшення частки прибутку, що капіталізується. І навпаки, поглиблення рецесії та економічної кризи, а також зростання інфляції сприяють збільшенню частки прибутку, що споживається;

- наявність альтернативних зовнішніх фінансових ресурсів – якщо вартість позикового капіталу нижча за середню вартість власного капіталу, це об'єктивно призводить до збільшення частки прибутку, що споживається банком, оскільки його інвестиційні потреби будуть задовольнятися за рахунок зовнішніх джерел фінансування. Якщо доступ до зовнішніх джерел обмежений або вартість позикового капіталу вища за середню вартість капіталу банку, ефективніше буде збільшити частку прибутку, що використовується для інвестицій у його розвиток ;

- привабливі перспективи інвестиційних проектів в інноваційний розвиток банку, розвиток фінтах інструментарію;

- загроза втрати контролю над управлінням банку – зменшення виплат дивідендів, а отже, і цін на акції, може призвести до масового продажу акцій і, як наслідок, до передачі контролю іншим сторонам;

– кон'юнктура фінансового ринку. Вплив цього чинника визначає можливість інвестування коштів через інші інвестиційні альтернативи (інвестиції в різні цінні папери (акції, облигації) компаній з різних галузей промисловості, депозитні рахунки в банках, вільно конвертовані валюти), а для компаній — можливість залучення коштів з альтернативних зовнішніх джерел (акціонерні кошти, банківські кредити тощо). Тому дивідендна політика компанії повинна враховувати переважаючі умови фінансового ринку та сприяти зростанню привабливості її акцій як інвестиції;

– дивідендна політика конкурентів. Вплив цього чинника стає особливо важливим, якщо власники коштів віддають перевагу інвестуванню свого капіталу в конкретний бізнес. У цьому випадку підприємства повинні впроваджувати політику виплати дивідендів, яка враховує дивідендну політику конкурентів. Це дозволить запобігти незадоволенню акціонерів, яке конкуренти могли б використати для залучення їхніх коштів у свій капітал.

До внутрішніх факторів, що впливають на формування дивідендної політики банку належать [13; 15; 32; 35]:

– склад і структура статутного капіталу банку (звичайні або привілейовані акції, іменні та на пред'явника, без права викупу та з правом викупу). Дохід від привілейованих акцій є фіксованим і повинен виплачуватися в першу чергу, незалежно від отриманих фінансових результатів. Водночас дивіденди від звичайних акцій не гарантуються, а залежать від результатів діяльності товариства та рішень загальних зборів акціонерів;

– рівень прибутковості діяльності банку – при низькому рівні прибутковості, а, отже, і меншому розмірі чистого прибутку, свобода у визначенні пропорції розподілу прибутку, тобто його споживання, є дуже обмеженою. Крім того, частина чистого прибутку повинна бути віднесена до резервів банку;

– необхідність оновлення матеріально-технічної бази банку – якщо в портфелі банку є реальні проекти, внутрішня норма прибутковості яких значно перевищує середньозважену вартість інвестованого капіталу, і ці проекти

можуть бути реалізовані за відносно короткий проміжок часу, то частка прибутку, що капіталізується, збільшиться;

– наявність внутрішніх фінансових ресурсів банку – якщо потреба в інвестиційних ресурсах, що забезпечують зростання операційної діяльності, може бути задоволена за рахунок збільшення амортизації, продажу основних засобів або інших активів, то можливість використання прибутку для споживання, а саме збільшення виплат дивідендів, стає ширшою;

– фінансовий стан банку - фінансова стабільність банку пов'язана з структурою його капіталу, тому дивідендна політика не повинна спричиняти змін у фінансовій структурі, які матимуть негативний вплив на банк, а саме: значне збільшення частки боргу, посилення фінансової залежності від кредиторів та збільшення вартості капіталу. У зв'язку з цим суб'єкти господарювання можуть обмежувати виплату дивідендів до досягнення певного рівня ліквідності та співвідношення між власним і позиковим капіталом.

- склад акціонерів банку та їхні потреби. Склад акціонерів визначає їхні потреби щодо виплати дивідендів. Акціонери з високим рівнем доходу зацікавлені в прибутковості банку, тому вони можуть бути задоволені низькими ставками дивідендів і високими ставками реінвестиції прибутку, що максимізують їхній сукупний дохід. І навпаки, акціонери, які надають пріоритет поточним доходам, вимагають високих виплат дивідендів.

2 АНАЛІТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1 Аналіз фінансових можливостей реалізації дивідендної політики банків України у 2022-2024 роках

На динаміку зростання української банківської системи суттєво впливають ключові фактори і очікують хорошої віддачі від своїх інвестицій. Сьогодні банки не приділяють уваги виплатам дивідендів, хоча виплата дивідендів акціонерам є частиною того, що банки повинні робити нормально і професійно. Необхідно відмітити, що при формуванні дивідендної політики важливо враховувати фінансовий стан і фінансові результати банківських установ, які є наслідком попередньої діяльності під впливом об'єктивних факторів та ефективності управління. Виплата дивідендів значною мірою визначається структурою капіталу банку, а саме співвідношенням між власним капіталом та позиковим капіталом. Якщо банк залучає зовнішній капітал – використовуючи депозитні вкладення, кредити інших банків, випуск облігацій – виплата дивідендів стає можливою лише після погашення витрат на обслуговування боргу.

Так, згідно даних НБУ чистий банками України було сформовано капітал, розмір якого на 01.01.2021 року становив 209459,6 млн грн і зріс на 01.01.2025 року до 368686,9 млн грн (на 159227,3 млн грн, тобто на 56,81%) [12]. Варто відмітити, що зростання капіталу банків відбувається попри скороченням їх кількості 2020-2024 роки з 73 до 61 [18], що становить 12 установ. Ключовими подіями щодо такого зменшення банків стали виведення з ринку банків з російським капіталом (МР Банк, Промінвестбанк) та націоналізація «Сенс Банку» (екс-Альфа-Банк), що ще більше посилює домінування держави в секторі. Концентрація капіталу: Частка державних

банків у чистих активах перевищила 53%, а в депозитах населення — 60%, що створює специфічний ландшафт «державного капіталізму» у фінансовій сфері. Співвідношення капіталу банків України та їх зобов'язань представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка капіталу та зобов'язань банків України за 2020-2024 роки

У мільярдах гривень

Показники	На 01.01					Відхилення 2024 року від 2022 року	
	2021	2022	2023	2024	2025	абсолютне	відносне, %
Власний капітал	209,5	255,5	215,8	296,0	368,7	+159,2	+76,0
Зобов'язання	1613,4	1797,7	2135,8	2649,0	3047,4	+1434,0	+88,9
Співвідношення власного капіталу та зобов'язань банків (мультиплікатор капіталу), %	12,98	12,98	12,98	12,98	12,98	-0,88	-6,8

Розраховано за даними [12]

За досліджуваний період спостерігається стрімке нарощування ресурсної бази банків. Обсяг зобов'язань зріс з 1 613,4 млрд грн (на 01.01.2021) до 3047,4 млрд грн (на 01.01.2025), що становить приріст у 1,89 раза. Основним драйвером став приплив коштів клієнтів (як населення, так і бізнесу). Це свідчить про збереження високого рівня довіри до банківської системи навіть в умовах воєнного стану та значну ліквідність економіки, підкріплену державними видатками та міжнародною допомогою. Власний капітал банків продемонстрував зростання на 76,0% (абсолютне відхилення +159,2 млрд грн). Особливо помітним є стрибок у 2024–2025 роках. Невелике зниження капіталу на 01.01.2023 порівняно з попереднім роком пояснюється шоковим впливом початку війни та масовим формуванням резервів під кредитні ризики (ECL), що

«з'їло» значну частину нерозподіленого прибутку. Подальше зростання до 368,7 млрд грн зумовлене рекордною прибутковістю сектору, що дозволило банкам не лише сплатити надвисокі податки (50%), а й суттєво докапіталізуватися за рахунок чистого прибутку. Аналіз мультиплікатора капіталу (співвідношення капіталу до зобов'язань) показав, що цей показник залишається стабільно низьким — на рівні 12,98%, що свідчить про значну заборгованість банків перед його вкладниками та кредиторами. Хоча в абсолютних цифрах капітал зростає, темпи зростання зобов'язань (+88,9%) випереджають темпи зростання капіталу (+76,0%). Це призвело до відносного падіння показника на 6,8% (або на 0,88 в.п. у порівнянні з розрахунковим базовим рівнем). Таке співвідношення вказує на високий рівень фінансового важеля, однак, враховуючи, що значна частина активів банків зараз розміщена у безризикових інструментах (депозитні сертифікати НБУ та ОВДП), такий рівень капіталізації наразі вважається достатнім для покриття існуючих ризиків.

Звичайно джерелом виплати дивідендів акціонерам товариств, в т.ч. і банківських установ, є отриманий ними чистий прибуток. Адже розмір дивідендів, які потенційно можуть бути виплачені акціонерам, які володіють простими акціями банку, безпосередньо залежить від розміру прибутку банку, що залишається у його розпорядженні після сплати обов'язкових податків та платежів. Відмітимо, що за аналізований період чистий прибуток, отриманий банками України у 2019 р. становив 58356 млн грн, а у 2024 році цей показник зріс до 90907 млн грн (на 32551 млн грн, тобто на 55,78%) [11]. Динаміка показників прибутковості діяльності банківських установ України в абсолютних величинах за 2020-2024 роки наведено в таблиці 2.2. Дані таблиці 2.2 свідчать про різку волатильність фінансових результатів у воєнний період. Чистий прибуток після оподаткування зріс з 39,7 млрд грн (на 01.01.2021) до прогнозних 90,9 млрд грн (на 01.01.2025). У 2023 році спостерігається суттєве падіння прибутку до 21,9 млрд грн. Це відображає масове формування резервів під очікувані кредитні збитки в перший рік повномасштабного вторгнення.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників прибутковості діяльності банківських установ України за 2020-2024 роки

У мільярдах гривень

Показники	На 01.01					Відхилення 2024 року від 2022 року	
	2021	2022	2023	2024	2025	абсолютне	відносне, %
Прибуток/ (збиток) після оподаткування	39,7	77,4	21,9	83,0	90,9	+51,2	+129,0
Нерозподілений прибуток	-329,1	-289,7	-248,45	-193,1	-147,3	-181,8	-55,2
Рентабельність капіталу, %	19,22	35,08	9,68	30,33	25,52	+6,3	+32,8

Розраховано за даними [12; 18]

У 2024 році відбулося зростання прибутку до 83,0 млрд грн (+129% порівняно з 2022 роком) підтверджує адаптацію системи, перехід до високих процентних доходів та ефективне управління операційними витратами. У таблиці зафіксовано унікальний процес поступового скорочення від'ємного значення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Так, від'ємне значення нерозподіленого прибутку, тобто нерозподіленого збитку) зменшилося з -329,1 млрд грн до -147,3 млрд грн. Це свідчить про те, що банківська система України наразі перебуває на етапі інтенсивної фінансової реабілітації. Весь чистий прибуток, що генерується, спрямовується на покриття накопичених у попередні роки збитків. Це пояснює, чому банки обмежують виплату дивідендів — капітал використовується для відновлення власного балансу. Показник ROE демонструє циклічність, характерну для економіки в стані війни: пікові значення у 2022 та 2024 роках, адже рівень рентабельності понад 30-35% є надзвичайно високим за міжнародними мірками та свідчить про високу маржинальність банківського бізнесу в умовах високих відсоткових ставок НБУ. У 2023 році спостерігається падіння ROE до 9,68%. Мінімальний рівень рентабельності вказує на те, що капітал працював на покриття ризиків, а

не на генерування доходу. Таким чином, можна відмітити, що збільшення прибутку на 129% (абсолютне відхилення +51,2 млрд грн) є результатом трансформації бізнес-моделей банків. Позитивне відхилення за статтею нерозподіленого прибутку на 55,2% свідчить про оздоровлення системи та зміцнення її фінансової незалежності.

Результати діяльності банків, що складають банківську систему України, на 01.01.2025 року дають можливість скласти ТОП 10 банків, які мають найбільший прибуток (рисунок 2.1).

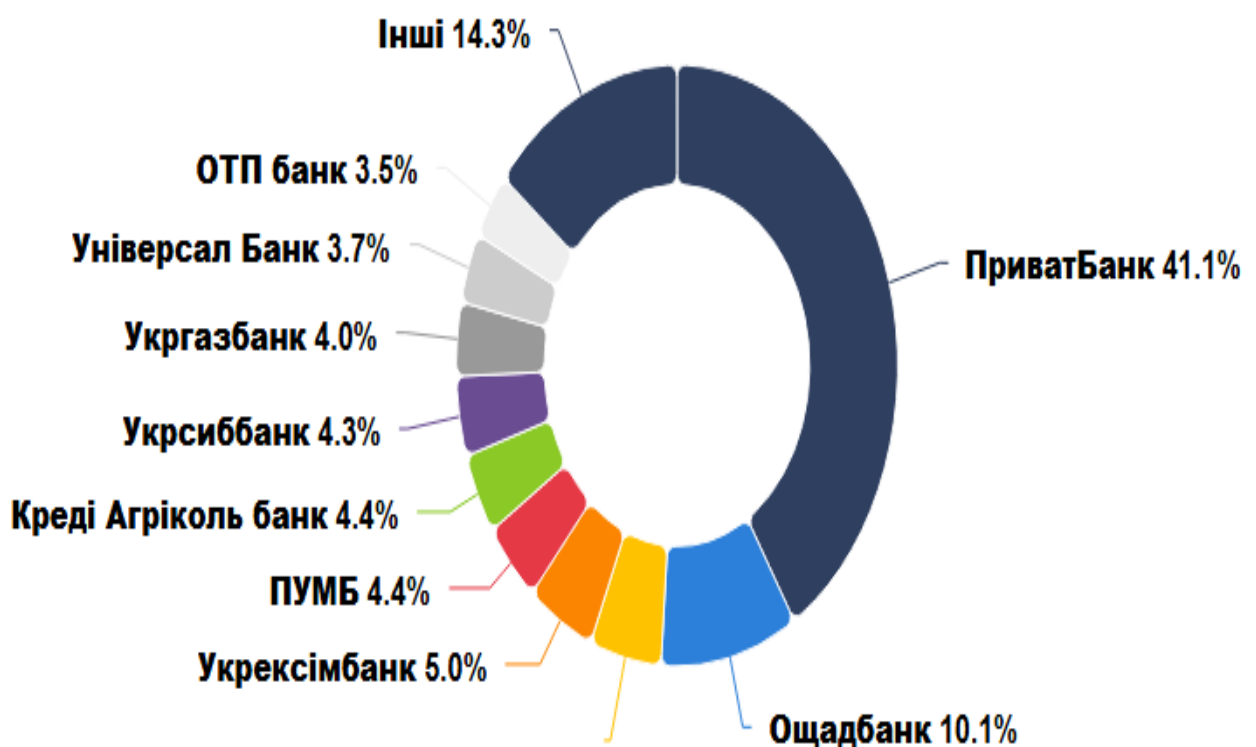

Рисунок 2.1 – ТОП 10 банків України за розміром отриманого прибутку у 2024 році

Найбільшу частку займає АТ «КБ «ПриватБанк», розмір прибутку якого склав 40,1 млрд грн (41,1%).

Також виокремлюються 10 банків-лідерів щодо отримання прибутку серед банків з приватним капіталом (рисунок 2.2). Найбільшу частку серед такої групи банків займає АТ «ПУМБ», розмір прибутку якого склав 3,9 млрд грн (31,9%).

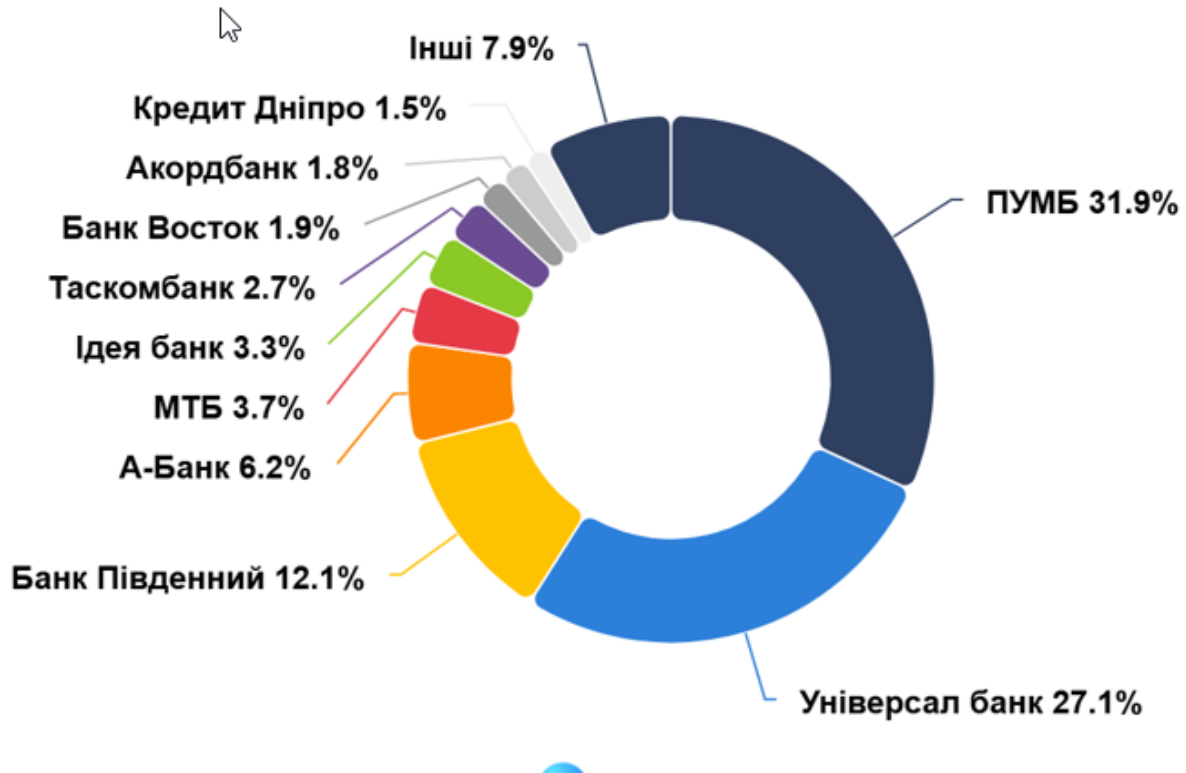

Рисунок 2.2 – ТОП 10 банків України з приватним капіталом за розміром отриманого прибутку у 2024 році

Звичайно, ТОП банків за їх прибутковістю є вельми динамічним процесом, а тому місця банківських установ з року в рік міняються (таблиця 2.3). Єдиним банком, що утримує лідерські позиції щодо отриманого прибутку після оподаткування є АТ «ПриватБанк». Прибуток якого має тенденцію до щорічного зростання і становив у 2022 році 30198,0 млрд грн, у 2023 році – 37764,7 млрд грн та у 2024 році – 40140,5 млрд грн, що підкреслює його критичну роль у фінансовій системі. Також спостерігається стрімкий підйом АТ «Ощадбанк», який здійснив значний ривок, піднявшись із 6-го місця у 2022 році на 2-ге у 2023–2024 роках. Його прибуток зріс більш ніж у 12 разів порівняно з 2022 роком, що свідчить про посилення позицій державних банків під час воєнного стану. Банки європейських груп, як-от АТ «Райффайзен Банк», АТ «ОТП БАНК» та АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ», демонструють висхідну динаміку. Зокрема, АТ «ОТП БАНК» та АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ» постійно

покращують свої позиції в рейтингу (піднялися на 4-те та 5-те місця відповідно у 2024 році).

Таблиця 2.3 – Розподіл місць банків України за розміром прибутку після оподаткування у 2022, 2023 та 2024 роках

У мільярдах гривень

Назва банку	2022	Місце	2023	Місце	2024	Місце
АТ КБ "ПриватБанк"	30198,0	1	37764,7	1	40140,5	1
АТ "Ощадбанк"	639,8	6	5978,3	2↑	7893,2	2
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	1572,8	5	4781,2	3↑	4276,4	3
АТ "ОТП БАНК"	597,1	8	3712,3	5↑	4276,4	4↑
АТ "КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК"	*	*	2793,0	8	4090,9	5↑
АТ "УКРСИББАНК"	3558,7	2	4220,3	4↓	4045,3	6↓
АТ "ПУМБ"	*	*	*	*	3942,4	7
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	2158,8	4	*	*	3686,6	8↓
АТ "СІТІБАНК"	2720,7	3	3588,8	6↓	3351,1	9↓
Акціонерний банк "Південний"	*	*	*	*	1676,8	10
АТ "Укресімбанк"	*	*	3278,1	7	*	*
АТ "СЕНС БАНК"	*	*	2704,4	9	*	*
АБ "УКРГАЗБАНК"	*	*	1936,4	10	*	*
АТ "АЙБОКС БАНК"	598,3	7	*	*	*	*
АТ "ІНГ Банк Україна"	403,1	9	*	*	*	*
Акціонерний банк "Південний"	389,6	10	*	*	*	*

Розраховано за даними [12]

Відмітимо, що АТ «УКРСИББАНК» та АТ «СІТІБАНК» демонструють тенденцію до зниження в рейтингу. АТ «УКРСИББАНК» опустився з 2-го місця (2022) на 6-те (2024), а АТ «СІТІБАНК» — з 3-го на 9-те, попри відносну стабільність грошових показників. У 2024 році в рейтингу з'явилися АТ «ПУМБ» (7-ме місце) та банк АТ «Південний» (10-те місце), що свідчить про активізацію великого приватного українського капіталу. Ряд банків, які були в

десятьці у 2022 році (АТ «АЙБОКС БАНК», АТ «ІНГ Банк»), зникли з переліку у наступні роки. Це може бути наслідком як змін у ринковій кон'юнктурі, так і регуляторних заходів (наприклад, відкликання ліцензії у АТ «АЙБОКС БАНК»).

Розглядаючи питання розподілу отриманого прибутку банківськими установами України, відзначається проблемність щодо формування дивідендної політики банків. Так, дивідендна політика банківських установ у період з 2022 року по 2024 рік зазнала суттєвої трансформації під впливом зовнішніх факторів та жорсткої монетарної політики НБУ. Так, відповідно до Постанови НБУ №18 від 24.02.2022 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», в Україні була введена заборона на виплату дивідендів акціонерам банків та їх переказів в іноземній валюті. Метою такої заборони є консервація ліквідності та спрямування всього прибутку на формування резервів під кредитні ризики. Лише у 2024 році НБУ дозволив банкам (зокрема іноземним групам) частково виплачувати дивіденди за попередні періоди. Державні банки здійснюють виплати на підставі окремих розпоряджень Кабінету Міністрів України. У 2023–2024 роках також відбулися безпрецедентні зміни в оподаткуванні банківського сектору, що прямо вплинуло на обсяг коштів, доступних для розподілу: ставка 50%: Запровадження податку на прибуток банків за ставкою 50% за 2023 рік (ретроспективно) та за 2024 рік. Таким чином, податкова політика держави напряду обмежує ресурс банків для виплати дивідендів акціонерам: за результатами 2023 та 2024 років банки сплачували податок на прибуток за ставкою 50% (замість стандартних 18% або 25%). Високе податкове навантаження фактично виступає формою "примусового дивіденду" на користь держави ще до того, як чистий прибуток буде розподілено. Це зменшує суму, яку банки можуть спрямувати на виплати власникам. Також, необхідно відмітити, що Рада з фінансової стабільності попереджає, що вилучення 50% прибутку змусить банки зменшити обсяги кредитування економіки, оскільки прибуток є основним джерелом нарощування капіталу. Високі податки роблять

українські держбанки менш привабливими для іноземних інвесторів. Протягом 2026–2027 років НБУ впроваджуватиме нові вимоги до капіталу (Basel III). Це вимагатиме від банків тримати більше грошей «в резерві», що автоматично зменшує ресурс для дивідендів. Період 2026–2027 років буде роками «фіскального донорства». Банки будуть надприбутковими, але половину цього прибутку забиратиме держава через податки, а решту — через дивіденди (у випадку держбанків). Для приватних акціонерів цей період буде часом очікування та накопичення капіталу.

2.2 Характеристика діяльності АТ «ПУМБ» та аналіз фінансово-майнового її забезпечення у 2022-2024 роках

АТ «Перший Український Міжнародний Банк» (ПУМБ) займає особливе місце в фінансовій архітектурі України як найстаріший приватний банк, який спочатку був тісно пов'язаний з процесом трансформації національної економіки. Банк був заснований як закрите акціонерне товариство 20 листопада 1991 року. Офіційно зареєстрований у НБУ 23 грудня 1991 року. ПУМБ став одним із перших фінансових установ, які залучили іноземний капітал та впровадили міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) на початку 1990-х років. Він був першим серед українських установ, який розпочав співпрацю з ЄБРР (1995) та отримав кредитний рейтинг від міжнародного агентства Fitch (1998), що стало основою для його репутації надійного міжнародного партнера. Важливою подією стало злиття з Донгорбанком у 2011 році, що дозволило ПУМБ увійти до десятки найбільших банків країни. З 2019 року НБУ офіційно визнав ПУМБ системно важливим банком, підкресливши його вирішальну роль у стабільності фінансової системи України. Структура власності АТ «ПУМБ» представлена на рисунку 2.3. Відомості про остаточних

ключових учасників у структурі власності АТ «ПУМБ» станом на 01 січня 2025 року наведено в Додатку Б.

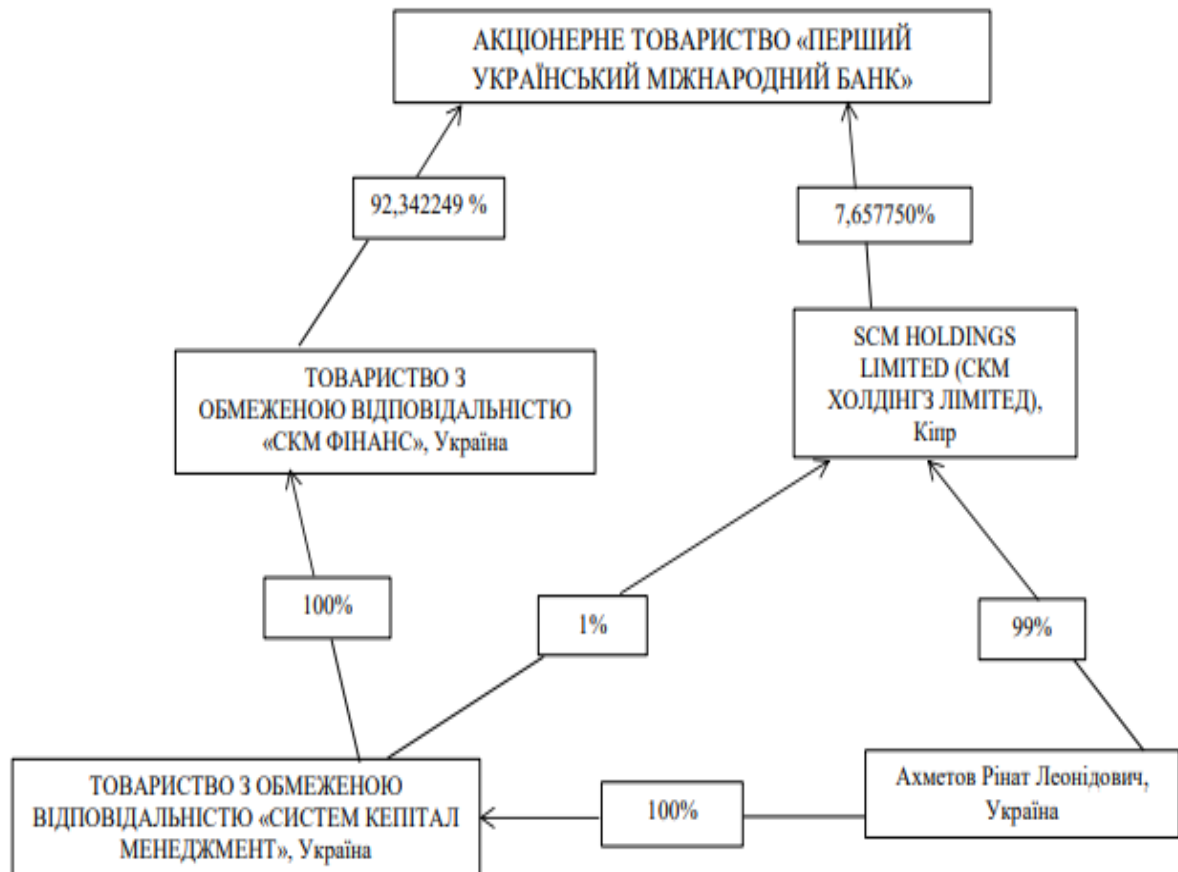

Рисунок 2.3 - Схематичне зображення структури власності АТ «ПУМБ» на 01.01.2025

Джерело [2].

Головною метою АТ «ПУМБ» є досягнення позиції сучасного, універсального та конкурентоспроможного банку в Україні, лідера у наданні банківських послуг, який задовольнятиме потреби клієнтів у сучасних банківських та фінансових інструментах. З метою збільшення прибутку та підвищення ефективності бізнесу банк продовжуватиме підтримувати та розвивати роздрібний та малий бізнес, розширювати клієнтську базу шляхом побудови довгострокових довірчих відносин із клієнтами, розширювати

банківську мережу, реорганізувати процеси, автоматизувати, підвищувати стабільність та оптимізувати бізнес-процеси.

Основним принципом роботи АТ «ПУМБ» є повна орієнтація на клієнтів і глибоке розуміння їхніх потреб, а також побудова бізнес-структури відповідно до найкращих міжнародних стандартів. Відповідно до Стратегії розвитку, банк вживає заходів для вдосконалення системи управління бізнесом та підвищення ефективності бізнес-процесів. Важливим компонентом внутрішніх змін є підвищення кваліфікації співробітників банку. Реалізація внутрішніх проектів вдосконалення АТ «ПУМБ» спрямована на підтримку розвитку комерційної діяльності, зниження операційних витрат та забезпечення суворого контролю над різними ризиками. У сучасній стратегії АТ «ПУМБ» його місія сформульована через поняття фінансового партнерства та адаптивності, які вимагають від банку стати надійним фінансовим радником і помічником приватних та корпоративних клієнтів, передбачаючи їхні потреби та надаючи ефективні рішення, що підтримують економічне благополуччя та розвиток країни [2]. Основними стратегічними векторами діяльності АТ «ПУМБ» є [28]:

- клієнтоорієнтованість, що вимагає переходу від транзакційної моделі до моделі довгострокової підтримки клієнтів та концентрація на двох основних сегментах клієнтів: корпоративному та роздрібному;
- технологічне лідерство, що передбачає розвиток цифрового банку (підхід «Digital-first») шляхом розвитку екосистеми «ПУМБ Онлайн»;
- соціальна відповідальність, що передбачає активну участь банку у відновленні країни та підтримці Збройних сил України.
- фокус на розробці ефективної та стабільної банківської моделі;
- диверсифікація ресурсної бази за джерелами фінансування та кредитного портфеля за основними позичальниками та видами економічної діяльності;
- забезпечення високого рівня ліквідності;
- контроль ризиків та витрат на формування резервів для нових кредитних

операцій на запланованому рівні завдяки суворим критеріям відбору позичальників;

- впровадження найкращих стандартів банківського обслуговування.

Водночас ПУМБ покращує якість обслуговування та розробляє індивідуальні рішення для клієнтів, що дозволить збільшити частку ринку в кожному сегменті продуктів та клієнтів. Розвиток у цій сфері спрямований на досягнення бізнес-цілей, визначених у Стратегії розвитку банку, та підтримку змін у моделі управління, що вимагає впровадження нових сучасних механізмів та якісно іншого рівня управлінської інформації. Банк впроваджує нові продукти та процеси в обслуговуванні клієнтів, використовуючи традиційні та альтернативні канали для надання фінансових продуктів і послуг.

Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» та на підставі отриманих від Національного банку України банківських ліцензій та письмових дозволів ПУМБ здійснює такі види діяльності [28]:

- приймає вклади (депозити) від юридичних та фізичних осіб;
- відкриває та супроводжує поточні рахунки банків та клієнтів;
- розміщує залучені кошти від свого імені та на власний ризик;
- надає гарантії, поручительства та інші зобов'язання від третіх осіб;
- надає послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- випускає, купує, продає і обслуговує чеки, векселі та інші оборотні платіжні інструменти;
- випускає банківські платіжні картки і здійснює операції з використанням цих карток;
- здійснює операції з валютними цінностями;
- здійснює операції купівлі та продажу цінних паперів від свого імені та за дорученням клієнтів;
- емітує власні цінні папери;
- здійснює інвестиції у статутні фонди та акції інших юридичних осіб;

- здійснює депозитарну діяльність і діяльність з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Для оцінки фінансових можливостей та майнового забезпечення діяльності АТ «ПУМБ» за період 2022-2024 рр. було проаналізовано згруповані залишки в українській банківській системі (Додатки В, Г, Д, Е) на основі таких форм банківської фінансової звітності: Баланс (звіт про фінансовий стан банку) – форма фінансової звітності № 1; Звіт про фінансові результати - форма фінансової звітності № 2; Звіт про власний капітал - форма фінансової звітності № 4. Таким чином, активи (багатство) ПТ «ПУМБ» складаються на основі відповідних статей, які аналізуються за період 2021-2023 років (таблиця 2.4). Дані таблиці свідчать про те, що протягом аналізованого періоду банк демонструє стійку тенденцію до зростання активів. Так, загальні активи зросли зі 127,8 млрд грн у 2022 році до 195,8 млрд грн у 2024 році. А чисті активи (активи за вирахуванням резервів) показали ще стрімкіше зростання — на 36,94% у 2023 році та на 21,68% у 2024 році. Це свідчить про активне нарощення ресурсного потенціалу банку в умовах воєнного стану. Кредитування залишається одним із ключових напрямів діяльності, адже кредити юридичних осіб стабільно зростали (на 24,7% у 2023 р. та на 19,9% у 2024 р.), що вказує на підтримку корпоративного сектору. Хоча кредити фізичних осіб у 2023 році мали незначне скорочення (-0,69%), проте у 2024 році стався справжній "бум" — зростання на 65,89% (+6,47 млрд грн). Це свідчить про відновлення роздрібного кредитування та агресивну політику банку на споживчому ринку. Також спостерігається суттєве скорочення загального обсягу резервів (на 41,76% у 2023 році). Це може бути наслідком як покращення якості портфеля, так і списання безнадійної заборгованості за рахунок раніше сформованих резервів. Банк значно змінив структуру розміщення вільних коштів. Так, найбільший приріст у грошовому еквіваленті припадає на цінні папери, вартість яких зросла з 37,6 млрд грн до 79,9 млрд грн за два роки.

Таблиця 2.4 – Динаміка вартості майна АТ «ПУМБ» за статтями форми 1 фінансової звітності за 2022-2024 рр.

Активи	2022 р.	2023 р.			2024 р.		
	Сума, млн грн	Сума, млн грн	Відхилення		Сума, млн грн	Відхилення	
			млн грн	%		млн грн	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	6102,3	12885,1	+6782,8	+111,15	15489,6	+2604,5	+20,21
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток/ збиток	0	8,5	+8,5	+100,0	0	-8,5	-100,0
Кошти в інших банках	18813,2	15064,4	-3748,8	-19,93	19137,0	+4072,6	+27,03
Кредити та заборгованість клієнтів:	43770,2	52058,0	+8287,8	+18,93	66920,4	+14862,4	+28,55
- кредити та заборгованість юридичних осіб	33879,0	42235,2	+8356,2	+24,66	50625,4	+8390,2	+19,87
- кредити та заборгованість фізичних осіб	9891,3	9822,8	-68,5	-0,69	16295,1	+6472,3	+65,89
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю	37618,3	68167	+30548,7	+81,21	79912,5	+11745,5	+17,23
Інвестиційна нерухомість	59,2	59,2	0	0	68,2	+9	+15,20
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	33,0	0	-33	-100,0	0	0	0
Відстрочений податковий актив	203,3	0	-203,3	-100,0	0	0	0
Основні засоби та нематеріальні активи	2624,5	2206,6	-417,9	-15,92	2789,9	+583,3	+26,43
Інші фінансові активи	1518,9	2256,7	+737,8	+48,57	1880,4	-376,3	-16,67
Інші активи	1231,3	628,5	-602,8	-48,96	384,6	-243,9	-38,81
Загальні активи	127791,9	162546,6	+34754,7	+27,20	195762,7	+33216,1	+20,43
Усього резервів	15817,7	9211,7	-6606	-41,76	9180,1	-31,6	-0,34
Усього чистих активів	111974,2	153334,8	+41360,6	+36,94	186582,6	+33247,8	+21,68

Розраховано за даними Додатка В

Це свідчить про високу концентрацію вкладень у державні облигації (ОВДП) та депозитні сертифікати НБУ, що забезпечує банку високу ліквідність та стабільний дохід. Обсяг готівки та еквівалентів зріс більш ніж у 2,5 раза (з 6,1 млрд грн у 2022 р. до 15,5 млрд грн у 2024 р.), що підтверджує надвисокий рівень миттєвої ліквідності банку. Після падіння у 2023 році (-19,9%), у 2024 році зріс обсяг коштів в інших банках на 27%, що свідчить про відновлення активності на міжбанківському ринку. У 2024 році спостерігається приріст вартості основних засобів і нематеріальних активів на 26,4%, що може бути пов'язано з інвестиціями в IT-інфраструктуру, безпеку або оновлення мережі відділень. У 2023-2024 рр. відбулося повне обнулення дебіторської заборгованості з податку на прибуток та відстрочених податкових активів, що свідчить про врегулювання розрахунків з бюджетом та стабільну прибутковість.

Таким чином, можна відмітити, що АТ «ПУМБ» успішно адаптувався до воєнних ризиків, про що свідчить переорієнтація на високоліквідні державні папери та відновлення кредитування населення у 2024 році. Значне зростання чистих активів на фоні зниження резервів вказує на фінансову стійкість та ефективне управління ризиками.

Аналіз руху капіталу АТ «ПУМБ» та його окремих складових з 2022 по 2024 роки здійснено за даними Додатку Г та представлено в таблиці 2.5. Так, банк демонструє стрімке зміцнення власного капіталу протягом усього періоду. За два роки загальний обсяг капіталу зріс майже вдвічі — з 11,7 млрд грн у 2022 році до 22,2 млрд грн у 2024 році. Найбільш інтенсивний приріст відбувся у 2023 році (+48,68%), у 2024 році темпи дещо стабілізувалися, але залишилися високими (+27,62%). Це свідчить про високу здатність банку до самокапіталізації та фінансову стійкість. Суттєву роль у зростанні капіталу відіграли резерви переоцінки. Так, у 2023 році відбулося «аномальне» зростання резерви переоцінки на 2151,99% (з 80,4 млн грн до 1,8 млрд грн) та подальший приріст на 47,14% у 2024 році.

Таблиця 2.5 – Динаміка складових капіталу АТ «ПУМБ» за статтями форми 1 фінансової звітності за 2022-2024 рр.

Капітал	2022 р.	2023 р.			2024 р.		
	Сума, млн грн	Сума, млн грн	Відхилення		Сума, млн грн	Відхилення	
			млн грн	%		млн грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Статутний капітал	4780,6	4780,6	0	0	4780,6	0	0
Емісійні різниці	101,7	101,7	0	0	101,7	0	0
Резервні та інші фонди	2910,0	2909,9	-0,1	0	3107,7	+197,8	+6,80
Резерви переоцінки	80,4	1810,6	+1730,2	+2151,99	2664,2	+853,6	+47,14
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3823,8	7787,0	+3963,2	+103,65	11538,5	+3751,5	+48,18
Усього капітал	11696,4	17389,8	+5693,4	+48,68	22192,6	+4802,8	+27,62

Розраховано за даними Додатка Г

Таке зростання вказує на позитивну зміну справедливої вартості фінансових інструментів (ймовірно, цінних паперів у портфелі банку) або переоцінку майна, що додає банку «запас міцності» без залучення зовнішніх інвестицій. Таким чином, відмічається, що динаміка капіталу АТ «ПУМБ» є позитивною. Банк не лише підтримує платоспроможність, а й активно нарощує «фінансову подушку» за рахунок чистого прибутку та капіталізації резервів. Це робить його стійким до можливих економічних шоків.

Складові та динаміка загального обсягу зобов'язань АТ «ПУМБ» за 2022-2024 роки проаналізовані за даними додатку Д (таблиця 2.6). З даних таблиці 2.6 видно, що протягом досліджуваного періоду спостерігається стабільне зростання загального обсягу зобов'язань: з 100,3 млрд грн у 2022 році до 164,4 млрд грн у 2024 році. Найбільш інтенсивний приріст відбувся у 2023 році (+35,57%), що корелює із загальним зростанням активів банку.

Таблиця 2.6 – Динаміка складових зобов'язань АТ «ПУМБ» за статтями форми 1 фінансової звітності за 2022-2024 рр.

Зобов'язання	2022 р.	2023 р.			2024 р.		
	Сума, млн грн	Сума, млн грн	Відхилення		Сума, млн грн	Відхилення	
			млн грн	%		млн грн	%
Кошти отримані від НБУ	4188,3	0	-4188,3	-100,00	0	0	0
Кошти банків	2324,2	2716,7	+392,5	+16,89	3873,4	+1156,7	+42,58
Кошти клієнтів, в т.ч.:	90165,5	126379,1	+36213,6	+40,16	153850,0	+27470,9	+21,74
- кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	52119,2	78827,9	+26708,7	+51,25	98931,9	20104	25,50
- кошти фізичних осіб	38046,3	47551,2	+9504,9	+24,98	54918,1	+7366,9	+15,49
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	93,8	1,2	-92,6	-98,72	2,7	+1,5	+125,0
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	3200,3	+3200,3	+100,0	2504,3	-696	-21,75
Відстрочені податкові зобов'язання	0	120,3	+120,3	+100,0	282,2	+161,9	+134,58
Резерви за зобов'язаннями	315,0	232,9	-82,1	-26,06	166,4	-66,5	-28,55
Інші фінансові зобов'язання	2256,2	2126,5	-129,7	-5,75	2231,2	+104,7	+4,92
Інші зобов'язання	934,8	1168,0	+233,2	+24,95	149,8	-1018,2	-87,17
Усього зобов'язань	100277,8	135945,1	+35667,3	+35,57	164390,0	+28444,9	+20,92

Розраховано за даними Додатка Д

Важливою стратегічною зміною стало повне погашення заборгованості перед НБУ у 2023 році (-100%). Це свідчить про те, що банк відмовився від дорогого рефінансування на користь дешевших та стабільніших ринкових джерел (депозитів). Кошти клієнтів залишаються фундаментом зобов'язань

банку (понад 90% структури). Так, кошти бізнесу (юридичних осіб) демонструють випереджальні темпи зростання. У 2023 році вони збільшилися на 51,25%, а у 2024 — ще на 25,5%, сягнувши майже 99 млрд грн. Це свідчить про високий рівень довіри корпоративного сектору та активне обслуговування операційної діяльності підприємств. Кошти фізичних осіб також стабільно зростають (+24,98% у 2023 р. та +15,49% у 2024 р.). Темпи зростання вкладів населення є нижчими за темпи бізнесу, що може свідчити про консервативну відсоткову політику банку або пріоритетність корпоративного банкінгу.

Кошти клієнтів залишаються фундаментом зобов'язань банку (понад 90% структури). Так, кошти бізнесу (юридичних осіб) демонструють випереджальні темпи зростання. У 2023 році вони збільшилися на 51,25%, а у 2024 — ще на 25,5%, сягнувши майже 99 млрд грн. Це свідчить про високий рівень довіри корпоративного сектору та активне обслуговування операційної діяльності підприємств. Кошти фізичних осіб також стабільно зростають (+24,98% у 2023 р. та +15,49% у 2024 р.). Темпи зростання вкладів населення є нижчими за темпи бізнесу, що може свідчити про консервативну відсоткову політику банку або пріоритетність корпоративного банкінгу. Поява значних зобов'язань щодо поточного податку на прибуток у 2023 році (3,2 млрд грн) є прямим наслідком високої прибутковості банку та запровадження підвищеної ставки податку для банківського сектору. У 2024 році сума дещо знизилася (-21,75%), що може бути пов'язано з графіком виплат або зміною податкової бази. Таким чином, можна зробити висновок, що структура зобов'язань АТ «ПУМБ» є здоровою та ринковою. Банк повністю позбувся залежності від рефінансування НБУ, замінивши його коштами клієнтів, причому левову частку приросту забезпечив реальний сектор економіки. Зростання депозитної бази на фоні скорочення резервів за зобов'язаннями свідчить про високу ліквідність та стійку фінансову репутацію установи.

Аналіз динаміки різних видів доходів та витрат АТ «ПУМБ» за 2022-2024 роки проведено за даними Додатку Е (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка показників фінансової результативності АТ «ПУМБ» у 2022, 2023 та 2024 роках

Показники	Рік			Відхилення (+,-)			
	2022	2023	2024	2023 р від 2022 р.		2024 р. від 2023 р.	
	Млн грн	Млн грн	Млн грн	Млн грн	%	Млн грн	%
Процентні доходи	14895,4	20264,6	23212,9	+5369,2	+36,05	+2948,3	+14,55
Процентні витрати	4740,9	7899,1	8562,8	+3158,2	+66,62	+663,7	+8,40
Чистий процентний дохід	10154,6	12365,5	14650,1	+2210,9	+21,77	+2284,6	+18,48
Комісійні доходи	2982,8	3871,8	4560,6	+889	+29,80	+688,8	+17,79
Комісійні витрати	1231,2	1867,6	2514,1	+636,4	+51,69	+646,5	+34,62
Чистий комісійний дохід	1751,6	2004,1	2046,5	+252,5	+14,42	+42,4	+2,12
Торговий результат	2852,1	1062,8	1045,1	-1789,3	-62,74	-17,7	-1,67
Інші операційні доходи	561,5	298,5	144,4	-263	-46,84	-154,1	-51,62
Інші доходи	132,9	312,7	443,4	+179,8	+135,29	+130,7	+41,80
Всього доходів	15452,7	16043,7	18329,5	+591	+3,82	+2285,8	+14,25
Відрахування до резервів	10525,6	675,1	816,5	-9850,5	-93,59	+141,4	+20,95
Адміністративні та інші операційні витрати	5412,4	7131,2	9379,8	+1718,8	+31,76	+2248,6	+31,53
Всього витрат	15938,0	7806,2	10196,3	-8131,8	-51,02	+2390,1	+30,62
Прибуток/збиток до оподаткування	-485,3	8237,4	8133,2	+8722,7	+1797,38	-104,2	-1,26
Витрати на податок на прибуток	87,6	4282,0	4190,8	+4194,4	+4788,13	-91,2	-2,13
Чистий прибуток (збиток)	-397,7	3955,5	3942,4	+4353,2	+1094,59	-13,1	-0,33

Розраховано за даними Додатка Е

Найважливішим показником діяльності банку є вихід банку на прибутковий рівень діяльність. Так, 2022 рік банк завершив із чистим збитком у розмірі 397,7 млн грн, що було зумовлено величезними відрахуваннями до

початку повномасштабного вторгнення. 2023–2024 роки демонструють стабілізацію прибутку на рівні близько 3,95 млрд грн. Попри те, що у 2024 році чистий прибуток незначно знизився (-0,33%), це свідчить про досягнення банком певного плато високої ефективності. Чистий процентний дохід зріс на 21,77% у 2023 р. та ще на 18,48% у 2024 р. Це стало можливим завдяки тому, що процентні доходи зростали швидше за витрати, навіть попри високу вартість залучення ресурсів. Чистий комісійний дохід показує позитивну динаміку, але спостерігається уповільнення темпів зростання (з +14,42% у 2023 р. до +2,12% у 2024 р.). Це пов'язано зі стрімким зростанням комісійних витрат (+34,62% у 2024 р.), що може вказувати на посилення конкуренції або зростання вартості банківських сервісів та еквайрингу.

Ключовим фактором фінансового оздоровлення стало різке скорочення відрахувань до резервів у 2023 році (-93,59% порівняно з 2022 роком). У 2024 році резервування дещо зросло (+20,95%), що відповідає стратегії помірному управлінню ризиками при зростанні кредитного портфеля. Отже, АТ «ПУМБ» продемонстрував високу адаптивність. Головним чинником успіху стало відновлення чистого процентного доходу та радикальне зменшення тиску з боку формування резервів. Хоча темпи зростання прибутку у 2024 році зупинилися, банк зберігає високу операційну ефективність, незважаючи на значне податкове навантаження та зростання адміністративних витрат.

Для повного розуміння ефективності роботи АТ «ПУМБ» необхідним є розрахунок ключових показників рентабельності: ROA (рентабельність активів) та ROE (рентабельність капіталу), які демонструють, наскільки ефективно менеджмент використовує ресурси банку для генерування чистого прибутку. Розрахунок цих показників здійснюється за формулами:

$$\text{ROA (Return on Assets)} = (\text{Чистий прибуток} : \text{Середні активи}) \cdot 100\% \quad (2.1)$$

$$\text{ROE (Return on Equity)} = (\text{Чистий прибуток} : \text{Середній капітал}) \cdot 100\% \quad (2.2)$$

Дані щодо розрахунку та аналізу динаміки ключових показників рентабельності АТ «ПУМБ» наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка показників прибутковості активів та капіталу АТ «ПУМБ» за 2022-2024 роки

Показник	Роки			Відхилення			
	2022	2023	2024	2023 від 2022		2024 від 2023	
				абсолютне	відносне	абсолютне	відносне
Чистий прибуток, млн грн	-397,7	3955,5	3942,4	4353,2	-1094,59	-13,1	-0,33
Загальні активи, млн грн	127791,90	162546,60	195762,70	34754,7	27,20	33216,1	20,43
Власний капітал, млн грн	11696,40	17389,80	22192,60	5693,4	48,68	4802,8	27,62
ROA, %	-0,31	2,43	2,01	2,7	-883,9	-0,4	-17,3
ROE, %	-3,40	22,75	17,76	26,2	-769,1	-5,0	-21,9

Розраховано за даними Додатка ?

У 2022 році показники були від’ємними через збитковість, спричинену війною. Проте вже у 2023 році банк продемонстрував вражаючий стрибок: рентабельність капіталу (ROE) сягнула 22,75%, що є дуже високим показником для банківського сектору в умовах воєнного стану. У 2024 році спостерігається певне зниження обох показників:

- ROA знизився з 2,43% до 2,01%. Це відбулося тому, що активи банку зросли на 20,4%, а чистий прибуток залишився на рівні попереднього року. Тобто кожна гривня, вкладена в активи, почала приносити трохи менше прибутку;

- ROE знизився з 22,75% до 17,76%. Це пов'язано зі стрімким накопиченням власного капіталу (+27,6% за рік). Банк стає більш безпечним і капіталізованим, але «вартість» цього капіталу для акціонерів дещо падає.

Таким чином, банк пройшов шлях від збитковості до стабільної прибутковості. Головним викликом на 2025 рік для банку буде стримування операційних витрат та пошук нових джерел доходу (наприклад, подальше відновлення роздрібного кредитування), щоб зупинити поступове зниження рентабельності.

3 Дослідження процесу розробки дивідендної політики АТ «ПУМБ» та формування моделі її аналітичної підтримки

Формування дивідендної політики банківських установ є процесом складним і досить варіативним. Адже, саме визначення дивідендної політики банку передбачає, що дивідендна політика є порядком формування та реалізації дивідендної політики держави, затверджений Кабінетом Міністрів України, для банків, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, для інших банків - затверджений радою банку внутрішньобанківський документ про наміри розподілу прогнозованої суми чистого прибутку банку / нерозподілених прибутків минулих років, складений на відповідний прогнозний рік з урахуванням стратегії, бізнес-плану, програми капіталізації / реструктуризації банку, в якому визначені щонайменше прогнозна сума / відсоток чистого прибутку / нерозподілених прибутків минулих років, що планується спрямувати на виплату дивідендів та/або залишити в капіталі банку у вигляді нерозподілених прибутків минулих років чи фондів / резервів банку, створених за рахунок прибутку [23].

Дослідження етапів формування дивідендної політики базується на декількох класичних концепціях, що включають:

1) теорії політики розподілу дивідендів:

- теорії сигналізування, за якої дивідендні виплати є асиметричною інформацією, яку менеджмент передає ринку. Стабільні дивіденди сигналізують про «фінансове здоров'я» банку, тоді як їх відсутність (як у ПУМБ у 2022-2024 рр.) може трактуватися як пріоритетність капіталізації над поточним споживанням;

- теорії клієнтури, що обґрунтовує необхідність врахування складу акціонерів. ПУМБ, маючи стратегічного інвестора, орієнтується на довгострокову капіталізацію, що робить дослідження етапів реінвестування прибутку критично важливим;

- теорії агентських витрат, яка розглядає дивіденди як засіб мінімізації конфлікту інтересів між акціонерами та менеджерами, обмежуючи обсяг вільного грошового потоку, яким можуть маніпулювати останні;

2) концепція «банківської винятковості», яка враховує те, що обґрунтування етапів формування політики в банку суттєво відрізняється від нефінансового сектору через:

- регуляторний детермінізм, який виражається у тому, що дивідендна політика банку жорстко обмежена вимогами Базельського комітету (Базель III) та національного регулятора (НБУ);

- високий фінансовий важіль, оскільки банки працюють переважно із залученими коштами (зобов'язання ПУМБ складають понад 80% пасивів), дивіденди є інструментом захисту вкладників, а не лише доходом власників;

3) концепція фінансової стійкості, яка включає необхідність вивчення стабільності формування політики залежно від фази економічного циклу, а саме:

- адаптацію до шоків, тобто в умовах воєнного стану теоретично обґрунтованим є перехід до «нульової» дивідендної політики для створення буферів капіталу;

- внутрішню генерацію капіталу, тобто здатність банку зростати без зовнішніх інвестицій;

4) вартісно-орієнтований підхід, який передбачає дослідження впливу дивідендної політики на ринкову вартість банку, що включає:

- модель Гордона, яка показує, що вартість банку залежить від балансу між поточною виплатою та темпом майбутнього зростання, яке забезпечується нерозподіленим прибутком;

- дилема «рентабельність чи безпека», яка показує, що кожен етап формування політики — це вибір між максимізацією рентабельності (через зменшення капіталу шляхом виплат) та мінімізацією ризику банкрутства.

Таким чином, необхідність вивчення етапів формування дивідендної політики банків обумовлена перетворенням дивідендів з простого інструменту розподілу доходів на стратегічний інструмент управління капітальною базою. У

сучасних умовах України цей процес має фундаментальне значення для забезпечення платоспроможності банківської системи та захисту інтересів усіх зацікавлених сторін (держави, вкладників та акціонерів). Обґрунтування дивідендної політики банку вимагає системного підходу, що поєднує класичної теорії корпоративних фінансів із суворими банківськими нормами (Базель III, стандарти НБУ). Цей процес формування політики можна структурувати як серію етапів, де кожне рішення є компромісом між інтересами акціонерів та фінансовою стабільністю установи. Етапи формування дивідендної політики банківськими установами значно відрізняються від етапів цього процесу в інших фінансових та нефінансових корпораціях. Таким чином, існує кілька етапів формування політики розрахунку та виплати дивідендів банками (рисунок 3.1):

1) етап діагностики регуляторних та внутрішніх обмежень, який є критичним етапом, що відрізняє банки від звичайних компаній. Банки не можуть розподіляти прибуток, якщо це призведе до порушення стандартів капіталу. На цьому етапі здійснюється:

- аналіз достатності капіталу (оцінка показників (регулятивна достатність капіталу) та (базова достатність капіталу));

- оцінка системної важливості, оскільки для системно важливих банків, включаючи АТ «ПУМБ», існують додаткові капітальні буфери, що обмежують виплати;

- врахування макроекономічного контексту (під час воєнного стану регулятор (НБУ) часто встановлює прямі заборони або рекомендації щодо виплати дивідендів з метою зміцнення стабільності системи;

2) етап оцінки якості та структури фінансових результатів, що передбачає оцінку якості та структури фінансових результатів, яка аналізує не тільки обсяг чистого прибутку, але й його джерела:

- стабільність доходів, з перевагою чистого процентного та комісійного доходу.

Рисунок 3.1 – Етапність формування дивідендної політики банківськими установами

Якщо прибуток генерується за рахунок одноразових операцій (наприклад, переоцінки валюти), його розподіл на дивіденди вважається ризикованим;

- коригування ризиків, яке передбачає оцінку прибутку з урахуванням майбутніх резервів;

3) етап прогнозування потреб у капіталі для майбутнього зростання, на якому визначається:

- темп зростання активів (якщо банк планує агресивно нарощувати кредитний портфель, прибуток має бути реінвестований (капіталізований) для підтримки адекватності капіталу);

- вартість залучення капіталу (якщо банку дешевше утримувати власний прибуток, ніж залучати нові депозити чи субординований борг, дивіденди мінімізуються);

4) етап вибору типу дивідендної політики та розрахунок коефіцієнтів, на якому, на основі попередніх етапів обирається один з типів дивідендної політики:

- політика залишкової виплати дивідендів, за якого дивіденди виплачуються лише після фінансування всіх інвестиційних проектів та вимог капіталізації;

- політика стабільного співвідношення дивідендів до прибутку, тобто фіксованого відсотку від чистого прибутку банку;

- політика стабільного зростання дивідендів, за якої обирається орієнтація на психологію ринку (теорія сигналізування);

5) етап стрес-тестування та фінального моделювання дивідендних виплат:

- стрес-тест щодо того, як виплата дивідендів вплине на нормативи капіталу у разі раптового зростання частки непрацюючих кредитів на 10-15%.

- вибір форми виплати дивідендів, адже грошова форма (впливає на ліквідність банку), а капіталізація прибутку через випуск акцій (зміцнює капітал, але розмиває частки корпоративних прав).

Отже, етапи формування дивідендної політики банку повинні базуватися на теорії сигналізації (дивіденди як показник фінансового стану) та теорії клієнта. Однак у нинішніх умовах переважає концепція пруденційного нагляду:

дивідендна політика розглядається не як інструмент задоволення акціонерів, а як інструмент управління капіталом банку. Процес формування дивідендної політики банками передбачає використання певного інструментарію, що уможливило б доведення його раціональності та оцінки спроможності банку до відновлення. Такими інструментами є:

1) коефіцієнтний аналіз здатності до виплат, у межах якого розраховуються такі фундаментальні показники:

- коефіцієнт виплати дивідендів (DPR):

$$DPR = NP : Div \cdot 100, \quad (3.1)$$

де Div — загальна сума дивідендів,

NP — чистий прибуток;

- коефіцієнт утримання прибутку (RR):

$$RR = 1 - DPR = NP : (NP - Div), \quad (3.2)$$

Зауважимо, що для АТ «ПУМБ» у 2022–2024 рр. $RR = 1$, тобто 100%, що свідчить про стратегію максимальної капіталізації;

2) моделювання темпів росту, що є головним інструментом для обґрунтування того, чи може банк дозволити собі виплати без залучення зовнішнього капіталу. Так, темп стійкого зростання (SGR) розраховується за формулою:

$$SGR = ROE \cdot RR = ROE \cdot (1 - DPR) \quad (3.3)$$

Отже, якщо фактичний темп приросту активів $>SGR$, банку потрібно залучати капітал ззовні або зменшувати дивіденди. Якщо ж фактичний темп приросту активів $<SGR$, у банку утворюється надлишковий капітал, який можна виплатити як дивіденди;

3) оцінка внутрішньої генерації капіталу, що демонструє, наскільки банк здатний підвищувати свій рівень адекватності капіталу за рахунок власного прибутку, здійснюється за формулою:

$$\text{ICGR} = (\text{Equity} : \text{NP}) - \text{Div} = \text{ROE} \cdot \text{RR}, \quad (3.4)$$

де, ICGR — коефіцієнт внутрішньої генерації капіталу;

Equity — власний капітал банку.

Цей показник має бути вищим за темп зростання активів, зважених на ризик (RWA);

4) модель оцінки впливу на вартість банку, що відображає як дивіденди впливають на капіталізацію через модель Гордона:

$$V_0 = ke - g : D_1, \quad (3.5)$$

Де V_0 — поточна вартість банку;

D_1 — очікуваний дивіденд наступного року;

ke — вартість власного капіталу;

g — очікуваний темп зростання дивідендів ($g = \text{SGR}$).

Проведений аналіз даних АТ «ПУМБ» за допомогою моделі стійкого темпу зростання (SGR) показав, що у 2023–2024 рр. рентабельність капіталу (ROE) знаходиться у межах від 18% до 22% та була повна відмова від виплати дивідендів (коефіцієнт утримання прибутку – $\text{RR} = 1$), то внутрішній потенціал нарощування капіталу банку склав близько 20% на рік. Це повністю корелює з фактичним приростом активів АТ «ПУМБ» (більше 20,4% у 2024 році). Таким чином, математично доведено, що будь-яка виплата дивідендів у цей період призвела б до порушення нормативів капіталу або змусила б банк штучно стримувати кредитну експансію.

Також, встановлено, що за умови рентабельності капіталу (ROE) в межах від 18% до 22% та високих темпів росту кредитного портфеля (більше

20%), математично обґрунтованою є залишкова дивідендна політика ($DPR \rightarrow 0$), оскільки темп стійкого зростання (SGR) ледь покриває потреби банку в капіталі для підтримки активних операцій. Отже, АТ «ПУМБ» де-факто застосовує залишкову модель. Висока якість чистого прибутку, сформованого переважно стабільними процентними доходами (чистий процентний дохід зріс на 18,5% у 2024 р.), дозволяє банку підтримувати високий коефіцієнт внутрішньої генерації капіталу (ICGR). Це забезпечує фінансову незалежність установи від зовнішніх джерел фінансування та дорогих запозичень, що є критично важливим в умовах високої облікової ставки НБУ.

Розрахунок за моделлю Гордона дозволив визначити, що ринкова вартість банку в аналізованому періоді максимізується не через дивідендні виплати, а через високий темп зростання дивідендів (g). Оскільки рентабельність капіталу (ROE) становить 18% та перевищує ринкову вартість власного капіталу (k_e), то реінвестування прибутку всередині банку є більш вигідним для акціонерів, ніж отримання дивідендів та їх самостійне інвестування в інші інструменти.

Згідно з проведеним стрес-тестуванням, формування дивідендного потенціалу АТ «ПУМБ» у 2025 році залежатиме від здатності банку втримати показник ROE вище 15% за умов зростаючого податкового навантаження. За умови стабілізації макроекономічної ситуації, рекомендовано перехід до помірному виплатного коефіцієнта (20–30%), що дозволить сигналізувати ринку про фінансову стабільність без шкоди для капітальної бази банку.

Сума дивідендів, що виплачується кожному акціонеру, розраховується шляхом множення кількості акцій на зазначену вартість дивідендів, округлену відповідно до математичних правил до двох десяткових знаків. Виплата дивідендів повинна бути здійснена не пізніше ніж через шість місяців після затвердження відповідного рішення на загальних зборах. Звичайно, що нарахування та виплата дивідендів акціонерам банківських установ залежить від рішень та вимог регулятора, тобто НБУ. Однак, крім цього, чинне законодавство, що регулює діяльність акціонерних товариств, зокрема Закон

України «Про акціонерні товариства», встановлює певні обмеження щодо виплати дивідендів саме за простими акціями. Ці обмеження включають [21] (рисунок 3.2):

1) акціонерне товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів та здійснювати виплату дивідендів за простими акціями, якщо:

- звіт про результати емісії акцій не зареєстровано у встановленому законодавством порядку;

- майна товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів за зобов'язаннями, строк виконання яких настав, або за результатами прийняття такого рішення стане недостатньо для задоволення таких вимог;

2) акціонерне товариство не має права здійснювати виплату дивідендів за простими акціями, якщо:

1) товариство має зобов'язання щодо викупу акцій;

2) дивіденди за привілейованими акціями виплачено не у повному обсязі.

Акціонерне товариство не має права здійснювати виплату дивідендів за привілейованими акціями певного класу до виплати поточних дивідендів за привілейованими акціями, власники яких мають перевагу щодо черговості отримання дивідендів.

Порядок оподаткування дивідендів регулюється Податковим кодексом України (ПКУ) [20] і залежить від системи оподаткування, яку використовує юридична особа, що розподіляє чистий прибуток між своїми засновниками, а також від категорії, до якої належать засновники. Для розуміння процедури оподаткування дивідендів пропонується модель аналітичної підтримки дивідендної політики в банках – акціонерних товариствах, яка представлена на рисунку 3.3.

Схема, запропонована на рисунку 3.3, дозволить систематизувати та оптимізувати процес розрахункового аналізу, оподаткування та виплати дивідендів у банківських установах. Ця модель поєднує системи контролю та аналізу для зменшення ризику неправильного визначення бази для розрахунку дивідендів, податкових відрахувань та заборгованості по виплатах, а також

для забезпечення відповідності дивідендної політики банку вимогам законодавства та його стратегічним цілям.

Рисунок 3.2 – Обмеження щодо виплати дивідендів акціонерними товариствами за простими акціями

Запропонована модель являє собою комплексну систему, що інтегрує процеси розподілу прибутку, податкового планування та контрольно-аналітичного супроводу виплат акціонерам. Вона складається з трьох ключових підсистемних блоків:

а) процедурний блок - порядок нарахування дивідендів, який визначає організаційно-економічний механізм підготовки до виплат і який включає:

1) розподіл результатів діяльності, що розпочинається зі встановлення фактичної суми чистого прибутку, що підлягає розподілу між власниками;

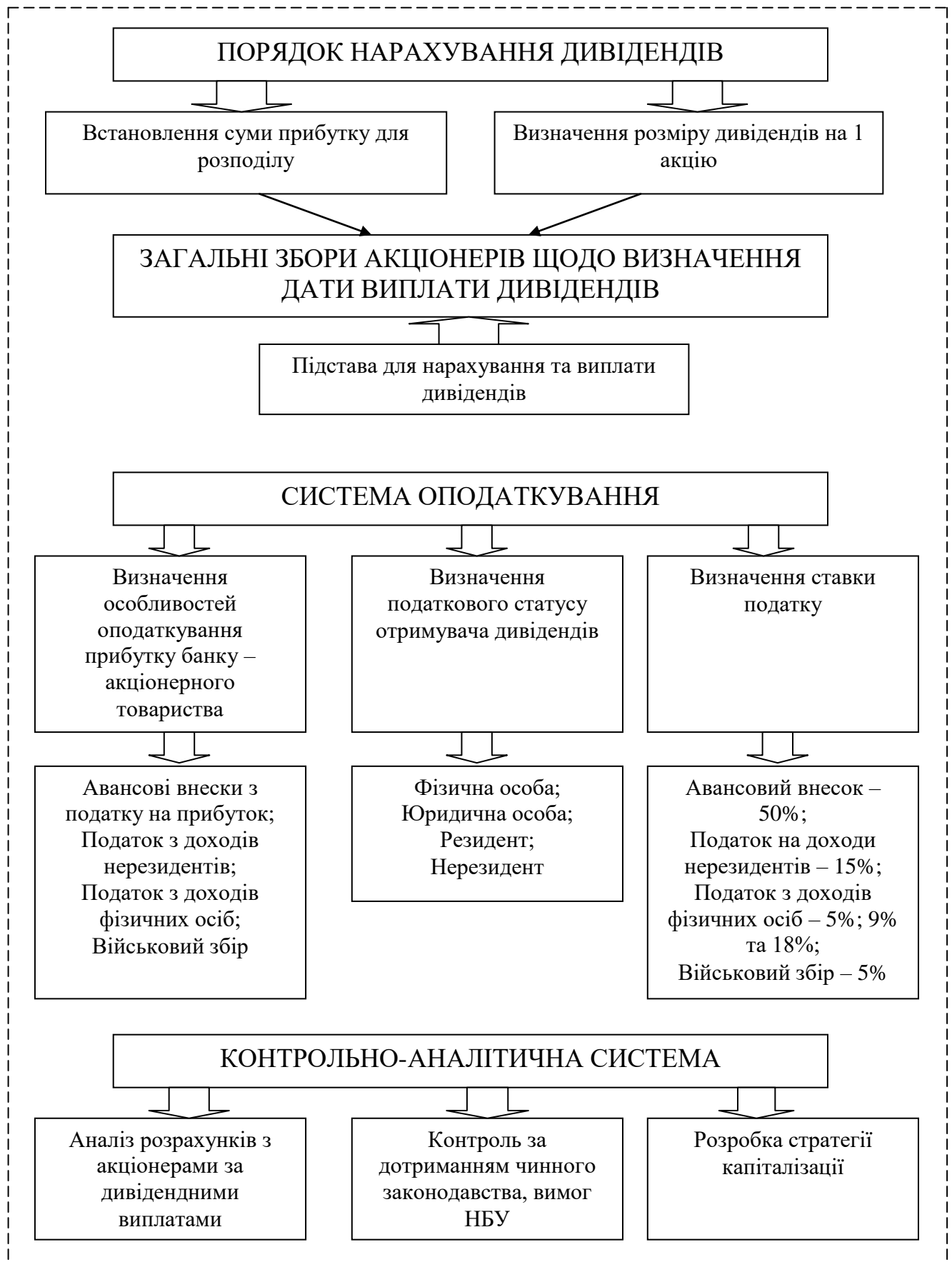

Рисунок 3.3 - Модель аналітичної підтримки дивідендної політики в банках – акціонерних товариствах

2) методика розрахунку дивідендів на кожну одну акцію;

3) юридичне оформлення процедури розрахунку та виплати дивідендів: через проведення Загальних зборів акціонерів, де офіційно затверджується дата виплати та створюється правова підстава для нарахування коштів;

б) фіскальний блок - система оподаткування, що враховує складну архітектуру податкового законодавства, що застосовується до банківських установ як акціонерних товариств. Вона передбачає:

1) ідентифікацію отримувача за двома критеріями:

- тип особи: фізична або юридична особа;

- податковий статус: резидент або нерезидент.

2) встановлення ставки та види податків;

в) наглядовий блок - контрольно-аналітична система, що забезпечує стійкість та легітимність усього процесу через:

1) моніторинг розрахунків: безперервний аналіз стану взаєморозрахунків з акціонерами;

2) регуляторний комплаєнс: суворий контроль за відповідністю дій банку вимогам чинного законодавства України та нормативно-правовим актам Національного банку України (НБУ);

3) стратегічний розвиток: використання даних про дивіденди для розробки стратегії капіталізації банку, що дозволяє збалансувати інтереси акціонерів та фінансову стійкість установи.

Дана модель аналітичної підтримки дивідендної політики в банках – акціонерних товариствах – дозволяє банку системно підходити до виконання зобов'язань перед інвесторами, мінімізувати податкові ризики та забезпечувати відповідність капіталу встановленим нормативам НБУ.

Висновки

Політика виплати дивідендів має вирішальне значення для всіх аспектів корпоративного фінансового управління, оскільки вона впливає на залучення коштів з різних джерел фінансування. Основним завданням розробки дивідендної політики є встановлення необхідної пропорційності між поточним споживанням прибутку власниками та майбутнім зростанням, що максимізує ринкову вартість компанії та забезпечує її стратегічний розвиток.

Формування дивідендної політики комерційного банку має суттєві особливості та відрізняється від політики звичайних підприємств, оскільки діяльність банку знаходиться під пильним регуляторним наглядом Національного банку України (НБУ). Дивідендна політика банку формується на перетині трьох критеріальних аспектів: жорстких вимог регулятора (НБУ), внутрішніх потреб у капіталі для зростання та очікувань акціонерів щодо поточного доходу. Дивідендна політика будь-якого суб'єкта підприємництва, повинна формуватись із врахуванням певних принципів, які можуть мати загальне (універсальне) або спеціальне спрямування.

У багатьох теоретичних дослідженнях обговорюється формулювання оптимальної політики виплати дивідендів в акціонерних товариствах, при цьому, в економічній літературі виокремлюються різні теорії формування дивідендної політики, які різняться метою, цільовою спрямованістю та іншими особливостями. На підставі розглянутих теорій політики виплати дивідендів були сформовані певні підходи до формування дивідендної політики, до яких відносяться: консервативний; помірний (поміrkований) та агресивний. Консервативний підхід до формування дивідендної політики базується на теорії незалежності (нерелевантності; іррелевантності; нейтральності) дивідендів з акцентом на пріоритетності реінвестування прибутку. Поміrkований (помірний) підхід до дивідендної політики спрямований на збалансування інтересів власників щодо отримання поточних дивідендних виплат та

необхідності реінвестування прибутку для розвитку компанії. Агресивний підхід до формування дивідендної політики полягає у забезпеченні стабільного зростання дивідендів, перш за все, на основі теорії пріоритетності дивідендів.

На формування дивідендної політики суб'єктів підприємництва, в т.ч. банків, впливає ряд специфічних факторів, які необхідно вивчити та оцінити. Всі ці фактори можна розділити на дві основні групи: зовнішні фактори, які утворюються умовами, що є зовнішніми щодо діяльності компанії, та внутрішні фактори, які зумовлені особливостями діяльності товариства з обмеженою відповідальністю.

Джерелом виплати дивідендів акціонерам товариств, в т.ч. і банківських установ, є отриманий ними чистий прибуток. Адже розмір дивідендів, які потенційно можуть бути виплачені акціонерам, які володіють простими акціями банку, безпосередньо залежить від розміру прибутку банку, що залишається у його розпорядженні після сплати обов'язкових податків та платежів. Відмітимо, що за аналізований період чистий прибуток, отриманий банками України у 2019 р. становив 58356 млн грн, а у 2024 році цей показник зріс до 90907 млн грн (на 32551 млн грн, тобто на 55,78%).

Розглядаючи питання розподілу отриманого прибутку банківськими установами України, відзначається проблемність щодо формування дивідендної політики банків. Так, дивідендна політика банківських установ у період з 2022 року по 2024 рік зазнала суттєвої трансформації під впливом зовнішніх факторів та жорсткої монетарної політики НБУ. Так, відповідно до Постанови НБУ №18 від 24.02.2022 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», в Україні була введена заборона на виплату дивідендів акціонерам банків та їх переказів в іноземній валюті. Метою такої заборони є консервація ліквідності та спрямування всього прибутку на формування резервів під кредитні ризики. Лише у 2024 році НБУ дозволив банкам (зокрема іноземним групам) частково виплачувати дивіденди за попередні періоди. Державні банки здійснюють виплати на підставі окремих розпоряджень Кабінету Міністрів України.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес формування дивідендної політики АТ «Перший Український Міжнародний Банк» (ПУМБ), який займає особливе місце в фінансовій архітектурі України як найстаріший приватний банк, який спочатку був тісно пов'язаний з процесом трансформації національної економіки. Головною метою АТ «ПУМБ» є досягнення позиції сучасного, універсального та конкурентоспроможного банку в Україні, лідера у наданні банківських послуг, який задовольнятиме потреби клієнтів у сучасних банківських та фінансових інструментах. Основним принципом роботи АТ «ПУМБ» є повна орієнтація на клієнтів і глибоке розуміння їхніх потреб, а також побудова бізнес-структури відповідно до найкращих міжнародних стандартів.

Для повного розуміння ефективності роботи АТ «ПУМБ» необхідним є розрахунок ключових показників рентабельності: ROA (рентабельність активів) та ROE (рентабельність капіталу), які демонструють, наскільки ефективно менеджмент використовує ресурси банку для генерування чистого прибутку. У 2022 році показники були від'ємними через збитковість, спричинену війною. Проте вже у 2023 році банк продемонстрував вражаючий стрибок: рентабельність капіталу (ROE) сягнула 22,75%, що є дуже високим показником для банківського сектору в умовах воєнного стану. Обґрунтування дивідендної політики банку вимагає системного підходу, що поєднує класичної теорії корпоративних фінансів із суворими банківськими нормами (Базель III, стандарти НБУ). Цей процес формування політики можна структурувати як серію етапів, де кожне рішення є компромісом між інтересами акціонерів та фінансовою стабільністю установи. Етапи формування дивідендної політики банківськими установами значно відрізняються від етапів цього процесу в інших фінансових та нефінансових корпораціях. Таким чином, існує кілька етапів формування політики розрахунку та виплати дивідендів банками:

- етап діагностики регуляторних та внутрішніх обмежень, який є критичним етапом, що відрізняє банки від звичайних компаній;

- етап оцінки якості та структури фінансових результатів, що передбачає оцінку якості та структури фінансових результатів, яка аналізує не тільки обсяг чистого прибутку, але й його джерела;
- етап прогнозування потреб у капіталі для майбутнього зростання;
- етап вибору типу дивідендної політики та розрахунок коефіцієнтів;
- етап стрес-тестування та фінального моделювання дивідендних виплат.

Процес формування дивідендної політики банками передбачає використання певного інструментарію, що уможлиблює доведення його раціональності та оцінки спроможності банку до відновлення. Такими інструментами є: коефіцієнтний аналіз здатності до виплат, у межах якого розраховуються такі фундаментальні показники; моделювання темпів росту; оцінка внутрішньої генерації капіталу; модель оцінки впливу на вартість банку.

Проведений аналіз даних АТ «ПУМБ» за допомогою моделі стійкого темпу зростання (SGR) показав, що у 2023–2024 рр. рентабельність капіталу (ROE) знаходиться у межах від 18% до 22% та була повна відмова від виплати дивідендів (коефіцієнт утримання прибутку – $RR = 1$), то внутрішній потенціал нарощування капіталу банку склав близько 20% на рік. Це повністю корелює з фактичним приростом активів АТ «ПУМБ» (більше 20,4% у 2024 році). Таким чином, математично доведено, що будь-яка виплата дивідендів у цей період призвела б до порушення нормативів капіталу або змусила б банк штучно стримувати кредитну експансію.

Для розуміння процедури оподаткування дивідендів пропонується модель аналітичної підтримки дивідендної політики в банках – акціонерних товариствах, являє собою комплексну систему, що інтегрує процеси розподілу прибутку, податкового планування та контрольно-аналітичного супроводу виплат акціонерам.

Список використаних джерел

1. Адаменко А.С. Дивідендна політика підприємств корпоративного типу. теоретичний аспект [Електронний ресурс] / А.С. Адаменко. – Режим доступу : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/223.pdf> (дата звернення: 14.10.2025).
2. АТ «Перший Український Міжнародний Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pumb.ua/> (дата звернення: 22.11.2025).
3. Бартош А.А. Дивідендна політика корпорацій: фактори впливу та модель прийняття рішень [Електронний ресурс] / А. А. Бартош, Л. В. Юрчишена // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету. – 2025. – №17. – Т.1. – Режим доступу : <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/17310> (дата звернення: 14.11.2025).
4. Буряк А. В. Дивідендна політика акціонерних товариств: інституційні основи формування та реалізації [Електронний ресурс] / А. В. Буряк, С. В. Бойко, І. В. Дем'яненко // Ефективна економіка. – 2021. – №6. – Режим доступу : <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/71dc040a-a920-40f2-abf0-9cf3e7c1393e/content> (дата звернення: 08.11.2025).
5. Василенко В. П. Теоретичні аспекти формування дивідендної політики підприємств України / В. П. Василенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. Вип. 18(1). – С. 79-85.
6. Власюк Н. І. Проблеми формування ефективної дивідендної політики вітчизняних підприємств / Н. І. Власюк, В. А. Івахів // Підприємництво і торгівля. – 2024. – № 40. С.28-36.
7. Говрас В.С. Гнучкість дивідендної політики як інструмент стабілізації фінансів у кризових умовах / В.С. Говрас // Управління змінами та інновації. – 2025. – № 14. – С.88-92.

8. Григораш Т.Ф. Теоретичні підходи до розуміння поняття «дивідендна політика» як фактора управління власним капіталом / Т.Ф. Григораш, В.В. Артеменко, А.О. Бондаренко // Молодий вчений. – № 5(45). – 2017. – С. 556–560.
9. Давиденко Н.М. Дивідендна політика акціонерних товариств / Н.М.Давиденко // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25 березня 2016 р., Ірпінь). – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 594 с.
10. Державна служба статистики України : офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2025).
11. Доходи і витрати банків України за 2020-2024 роки [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.11.2025).
12. Згруповані балансові залишки банків України за 2020-2024 роки [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.11.2025).
13. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посіб. / Р.С. Квасницька. – К.: Магнолія-2006, 2013. – 631 с.
14. Кужій Л.М. Дивідендна політика банків / Л.М. Кужій // Регіональна економіка. – 2008. – №1. –С.125-130.
15. Кужій Л.М. Фактори впливу на дивідендну політику банків України / Л.М. Кужій //Наукові записки. Серія «Економіка». – 2009. – Вип. 12. – С.241-247.
16. Македон Г. Напрями вдосконалення дивідендної політики акціонерного товариства / Г. Македон, Л. Зайцев. //Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: матеріали міжнар.

наук.-практ. конф. (18 лютого 2020 р.) / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. – Луцьк: 2020. – С. 81 –84.

17. Меренкова Л.О. Типи дивідендної політики підприємства та їх особливості [Електронний ресурс] / Л. О. Меренкова // Ефективна економіка. – 2016. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5328> (дата звернення: 25.10.2025).

18. Основні показники діяльності банків України (2020-2024 рр.) [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.11.2025).

19. Петренко В. С. Дивідендна політика міжнародних креативних корпорацій / В. С. Петренко, А. С. Карнаушенко, В. О.Шепотіло // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. – № 23. – С. 38–45.

20. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : закон (№ 2755-VI): станом на 26.11.2025 : [прийнято Верховною Радою 02.12.2010] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.10.2025)

21. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : закон (№ 2465-IX): станом на 30.07.2025 : [прийнято Верховною Радою 27.07.2022] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 11.10.2025)

22. Про банки і банк діяльність [Електронний ресурс] : закон (№ 2121-III): станом на 30.07.2025 : [прийнято Верховною Радою 07.12.2000] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 12.11.2025)

23. Про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу [Електронний ресурс] : положення: затверджено Постановою Національного банку України від 28.12.2023 р. № 196 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0196500-23#Text> (дата звернення: 20.11.2025)

24. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : інструкція : затверджена Постановою Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 05.11.2025)

25. Птахіна О. М. Моделювання оптимальної дивідендної політики українських компаній [Електронний ресурс] / О. М. Птахіна, Т. В. Сич, Є.В. Іванов, О.В. Козирева // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. – 2020. – № 32. – Т. 1. – Режим доступу: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2886> (дата звернення: 10.11.2025).

26. Річний звіт АТ «Перший Український Міжнародний Банк» за 2022 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/gghmpo> (дата звернення: 18.09.2025).

27. Річний звіт АТ «Перший Український Міжнародний Банк» за 2023 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/rauyhsy> (дата звернення: 18.09.2025).

28. Річний звіт АТ «Перший Український Міжнародний Банк» за 2024 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.lu/kzawcf> (дата звернення: 18.09.2025).

29. Рогов Г. К. Фактори формування дивідендної політики акціонерних товариств / Рогов Г. К. // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С.247-252.

30. Савченко Т.Г. Управління прибутком підприємства в умовах воєнного стану: сучасні виклики та підходи / Т.Г. Савченко // Бізнес-Інформ. – 2023. – № 2. – С. 68–73.

31. Ситник Г. В. Планування дивідендів на підприємстві / Г. В. Ситник, Р. І. Рибак // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2019. – № 11. С.234-240.

32. Спільник І.В. Аналітичне підґрунтя формування дивідендної політики / І.В. Спільник, О.М. Загородна // Економічний аналіз. – № 2. Том 15. – 2014. – С. 79–92.

33. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу :https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf (дата звернення: 11.09.2025).

34. Тараруєв Ю.О. Сутність та вдосконалення дивідендної політики акціонерних товариств / Ю.О. Тараруєв // Економічний простір. – 2021. – №168. – С.78-82.

35. Туманська М. А. Особливості формування дивідендної політики підприємства [Електронний ресурс] / М. А. Туманська, О. М. Грицино // International Electronic Scientific Journal “Science Online”. – Режим доступу : <http://nauka-online.com/> (дата звернення: 22.11.2025).

36. Фартушняк О. В. Напрями вдосконалення розподілу прибутку та дивідендної політики акціонерних товариств: облік та оподаткування / О. В. Фартушняк // Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми. – 2025. – № 1. – С.15-26

37. Федотова К.О. Теоретичні аспекти формування дивідендної політики акціонерного товариства [Електронний ресурс] / К.О.Федотова. – Режим доступу : <https://surl.lt/pnhaqo> (дата звернення: 05.11.2025).

38. Харченко Н.В. Зміст дивідендної політики, її види та їх теоретичне обґрунтування / Н.В. Харченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 1. – С. 34–37.

39. Чернодубова Е.В. Основні підходи до визначення ефективності дивідендної політики підприємств / Е.В. Чернодубова, А.А. Мартинов // Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки). – 2019. – №1(39). – С.58-65.

40. Чубка О.М. Особливості формування дивідендної політики підприємства / О.М. Чубка, І.С. Скоропад, Н.Б. Ярошевич // «Молодий вчений». – 2018. – № 4 (56). –С.844-848.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Основні підходи до тлумачення поняття «дивідендна політика»

Автор	Визначення
1	2
І.А. Бланк	сукупність стратегічних і поточних рішень щодо розподілу результатів діяльності акціонерного підприємства. ...сукупність заходів щодо розподілу чистого прибутку на тезавровану та споживчу частини .
К. О. Федотова	самостійна складова корпоративного управління, що представляє собою сукупність правил і принципів розподілу прибутку від результатів діяльності АТ між споживанням у вигляді дивідендів та інвестуванням, які забезпечують ефективні взаємовідносини між правлінням, акціонерами та іншими зацікавленими особами на основі реалізації прав
Л.І. Данілова, І.М. Кулик	складова частина загальної фінансової політики підприємства, що включає сукупність засобів та методів оптимального розподілу прибутку підприємства на фонд дивідендних виплат (тобто на поточне споживання) та реінвестування (капіталізація прибутку) з метою досягнення максимальної ринкової вартості фірми на довгострокову перспективу
Н.О.Власова, О.А. Круглова, В.В. Віннікова	система підходів, принципів, методів щодо розподілу частини чистого прибутку з огляду забезпечення економічних інтересів власників корпоративних прав у поточному періоді та довгостроковій перспективі
М.В. Карвацький	політика встановлення визначених пропорцій розподілу прибутку між тією частиною, яка буде спрямована на цілі споживання у вигляді доходів акціонерів та тією частиною, яка буде реінвестована
І.М. Прасолов	становить частину політики формування структури капіталу акціонерних товариств, що полягає у визначенні оптимальних пропорцій розподілу отриманого чистого прибутку, з урахуванням впливу зовнішнього фінансового середовища та множини цілей, сформованих у процесі взаємодії всіх суб'єктів управління корпоративними фінансами на рівні акціонерних товариств і, як наслідок, формування на макрорівні структури сукупного національного та світового корпоративного капіталу
Н.В. Харченко	важлива частина фінансової політики акціонерного товариства, спрямована на підвищення капіталізованої вартості товариства шляхом встановлення оптимального співвідношення між реінвестованою і виплачуваною як дивіденди частинами чистого прибутку товариства
І. В. Спільник, О. М. Загородна	лише частина політики розподілу прибутку, що стосується рішень щодо співвідношення поточних та майбутніх доходів власників господарського товариства або об'єднання підприємств, що засновані на акціонерному капіталі, у якому функції володіння і управління розмежовані (акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю)
	частина політики управління прибутком підприємства, що є системою принципів і підходів, цілей і завдань, які ставить перед собою керівництво підприємства щодо оптимізації його розподілу на споживану та капіталізовану частини з урахуванням інтересів власників корпоративних прав, а також сукупність методів і засобів їх досягнення у поточному періоді та на довгострокову перспективу

КІНЕЦЬ ДОДАТКУ А

Кінець таблиці А.1	
1	2
Р. С. Квасницька	політика підприємства, що пов'язана із розподілом чистого прибутку підприємства колективної форми власності, тобто акціонерного товариства або колективного підприємства, між учасниками або співвласниками та на інші цілі
В.П. Василенко	складова частина загальної політики управління прибутком, яка полягає між розподілом прибутку – споживання та капіталізація з метою зростання вартості підприємства. ...являє собою сукупність методів і заходів управління прибутком, які полягають в оптимізації його пропорцій між частинами, що направляються на виплату дивідендів чи використовуються для інвестицій
Ю.М. Великий, О.Ю. Велика	керована діяльність підприємства, спрямована на забезпечення формування доходу власників його корпоративних прав. Дивідендна політика формується як системна сукупність цілей та завдань у сфері участі власників у прибутках підприємства
Н. І. Власюк, В. А. Івахів	набір цілей і завдань, які ставить перед собою керівництво підприємства у галузі виплати дивідендів, а також сукупність методів і засобів їх досягнення
Н. В. Харченко	
Л. І. Данілова	
О. В. Стацук, Ю. В. Малишко, Л. С. Яковук	
О. М. Горбачова, Я. І. Сухопер	
Ю. О. Тараруєв	комплекс заходів щодо обґрунтування розміру дивідендів для різних груп акціонерів із метою дотримання їхніх майнових інтересів з урахуванням фінансових можливостей та пріоритетних цілей акціонерного товариства

ДОДАТОК Б

Відомості про остаточно ключових учасників у структурі власності банку станом на 01 січня 2025 року
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК», 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 4

№	Прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне найменування юридичної особи	Тип особи	Чи є особа власником істотної участі в банку	Інформація про особу	Участь особи в банку, %			Опис взаємозв'язку особи з банком
					пряма	опосередкована	сукупна	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ахметов Рінат Леонідович	ФО	Так	Громадянство України. Місце проживання: Україна, місто Київ.	-	100,00	100,00	<p>1. Через ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ» (100%), яке має пряму участь у ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СКМ ФІНАНС» (100%), якому належить 92,342249% статутного капіталу Банку;</p> <p>2. Через ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ» (100%), яке має пряму участь у SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) (1%), якому належить 7,657750% статутного капіталу Банку;</p> <p>3. Через SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) (99%), якому належить 7,657750% статутного капіталу Банку.</p> <p>Є контролером ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ», ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СКМ ФІНАНС», SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) та АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК».</p>

КІНЕЦЬ ДРОДАТКУ Б

Відомості про власників істотної участі в банку станом на 01 січня 2025 року
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК», 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 4

N з/п	Прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне найменування юридичної особи	Тип особи	Тип істотної участі	Інформація про особу	Опис взаємозв'язку особи з банком
1	2	3	4	5	6
1	Ахметов Рінат Леонідович	ФО	О	Громадянство України. Місце проживання: Україна, місто Київ.	1. Через ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ» (100%), яке має пряму участь у ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СКМ ФІНАНС» (100%), якому належить 92,342249 % статутного капіталу Банку; 2. Через ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ» (100%), яке має пряму участь SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) (1%), якому належить 7,657750% статутного капіталу Банку. 3. Через SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) (99%), якому належить 7,657750% статутного капіталу Банку. Є контролером ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ», ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СКМ ФІНАНС», SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) та АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК».
2	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СИСТЕМ КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ»	ЮО	О	Місцезнаходження: Україна, 01054, місто Київ, вул. Хмельницького Богдана, будинок 19-21 Код ЄДРПОУ: 31227326	1. Через ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СКМ ФІНАНС» (100%), якому належить 92,342249 % статутного капіталу Банку; 2. Через SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ ХОЛДІНГЗ ЛІМІТЕД) (1%), якому належить 7,657750% статутного капіталу Банку.
3	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СКМ ФІНАНС»	ЮО	П	Місцезнаходження: Україна, 01054, місто Київ, вул. Хмельницького Богдана, будинок 19/21 Код ЄДРПОУ: 33340407	Акціонер Банку. Рішення Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України щодо надання дозволу на збільшення істотної участі в Банку від 06.01.2006 р. № 1.

Голова Правління

Сергій ЧЕРНЕНКО

«17» січня 2025 року

Степанченко Н.Г.

(066) 593-03-32